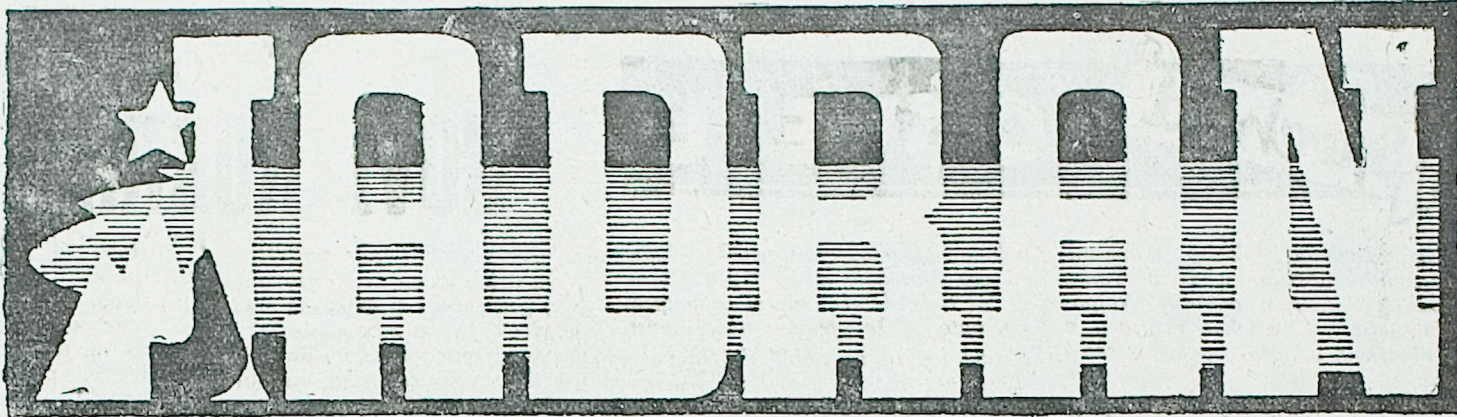

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Ivan Renko — Tiska tiskarna »Jadrana« — Vsi v Kopru — Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorjeva ulica št. 26, telefon 170, poštni predal 2 — Celoletna naročnina 500 dinarjev, polletna din 250, četrtletna pa din 130 — Tekoči račun pri Istrski K. B. št. 65-KB1-Z-181
Rokopisov ne vračamo

S seje okrajnega odbora Socialistične zveze UVELJAVITI MORAMO družbeno upravljanje

Na zadnji seji okrajnega odbora SZDL je predsednik Albert Jakopič-Kajtmir nanizal pred člane položaj in glavne naloge, ki se pred našo najmočnejšo politično organizacijo postavljajo v sedanem času. Posebej se je zadržal na družbenem upravljanju, na naši gospodarski problematiki, na organizacijskih vprašanjih in drugih vprašanjih, s katerimi se mora odločno spoprijeti in jih reševati tudi SZDL skupaj z drugimi pristojnimi organi.

Razvoj družbenega upravljanja pri nas je dosegel v svojo tretjo fazo: v prvi smo razvili široko diskusijo po vsej državi in ves zamišljeni projekt temeljito razpravili, v drugi smo izvedli organizacijo novih občin in okrajev, zdaj pa moramo novo družbeno upravljanje uveljaviti. Glavne naloge se zdaj šele začnejo. Ze dosedanja analiza dela kaže, da so možnosti mnogo večje in širše, kot so bile doslej, ker nova razdelitev bolj ustreza našim pogojem. Dosedanji okraji so bili v tem pogledu preveliki, občine pa prešibke za uspešno delo.

Osnovna naloga vseh komunistov in članov SZDL v tem času je, da uveljavijo družbeno upravljanje. Truditi se morajo za to, da bodo tako zbori volilcev, ki doslej niso imeli odločujoče vloge, kot novi krajevni odbori, ki jih bomo to dni izvolili, ter sveti in komisije pri občinskih ljudskih odborih — da bodo prav vsi začeli z aktivnim delom v smeri uveljavljanja družbenega upravljanja. Naši ljudje se še vse premalo čutijo soustvarjalci življenja in oblikovalci naše usode, marveč še vedno od spodaj navzgor gledajo na delo in napeke, ne da bi priložili svoj glas za njihovo reševanje. Zato je treba vse naše ljudi zaktivizirati ter jih angažirati v našem dogajanju. V devetih občinah koprškega okraja je 267 članov občinskih ljudskih odborov, skupaj s člani 86. svetov pa nad 1000. Če bo ta kader dovolj aktiven in bo na svojem področju znal reševati vse postavljene probleme, potem bodo odpadli vsi prevozi v Koper.

Velika pomoč občinskim organom bodo novi krajevni odbori. Velika skrb SZDL mora biti prav te dni, ko so volitve, da vanje pridejo najboljše ljudje, — taki, ki se borijo za socialistične odnose, za družbeno upravljanje. Treba je mobilizirati vse tiste rezerve, ki so še po naših vaseh, pa doslej še niso iz tega ali onega vzroka bile aktivneje angažirane.

Družbeno upravljanje po novih občinah, pa tudi celo delavsko samoupravljanje po podjetjih in tovarnah še vedno ni prav utrjeno, oziroma je mnogokje problematično in pomanjkljivo. Zato morajo člani ZK in SZDL temu vprašanju posvetiti največjo pozornost in vse dogajanje okrog družbenega upravljanja aktivno zasledovati, zlasti pa tudi sami v njem sodelovati. Zato je bil tudi sprejet sklep, da bo OO SZDL to vprašanje razpravljal kot posebno točko dnevnega reda na enem svojih prihodnjih zasedanj v novembri ali decembru mesecu.

Medtem pa mora SZDL več razpravljati na terenu o gospodarski graditvi države, republike in konkretno tudi našega okraja. Kritično je treba obdelati naše razmere, zlasti pa vse nepravilnosti, kršitev družbenega plana in druge gospodarske težave. Treba je takoj začeti s širšimi gospodarskimi posvetovanji z gospodarstveniki na terenu, zlomiti je treba kapitalistično-partikularistične in lokalistične tendence nekaterih gospodarstvenikov po podjetjih in

drugod. Zlasti je treba paziti na izvajanje investicijskega programa, ki nikakor ne sme biti prekoračen, ker to negativno vpliva na naše celotno gospodarstvo.

Na terenu se pojavljajo različne oblike gospodarskega kriminala, ki ga morajo člani ZK in SZDL stalno in budno zasledovati. Ponekje so člani celo močno protestirali, ker so povzročitelji premalo kaznovani za svoje škodljivo delovanje. Med tak bolj ali manj prikrit kriminal spada tudi pretirano navijanje cen in dobičarski grabež posameznih podjetij. Tako je na primer izračunano, da so gostinska podjetja v Izoli pri prodaji rib v svojih lokalnih računalih ribe 480 din dražje, kot pa so stale pri prodajalcu oz. dobavitelju. To je skoraj petkratna cena in je tako dobičkarstvo neopravičljivo. Tak je tudi postopek v nekaterih trgovinah s sadjem in podobno. Vse take primere je treba odločno preganjati.

SZDL mora vložiti vse svoje sile za napredek družbenega upravljanja. Aktivno mora sodelovati zlasti pri reševanju gospodarske problematike svojega področja. Ljudi na terenu je treba napotiti, da sami na svojem področju delajo s svojimi lastnimi sredstvi in v okviru svojih možnosti. Se veliko je neizkoriščenih rezerv, ki jih je treba poiskati.

Številke nam povedo, da je taka možnost na primer v velikem zaslužku kmečkega prebivalstva — v velikem zaslužku, ki pa vseeno ni prinesel olajšanja našemu gospodarstvu. Kljub razmeroma izredno nizkemu obdavčenju in kljub že prejetim dohodkom pa so kmetje poravnali doslej komaj okrog 10 odstotkov predpisane davka v koprskem okraju.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Odgovori Svetozara Vukmanoviča-Tempa na pereča gospodarska vprašanja

Podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Svetozar Vukmanovič-Tempo je uredniku gospodarske rubrike »Borba« odgovoril na nekaj perečih vprašanj, ki zanimajo našo javnost, predvsem gospodarske organizacije in samoupravne organe.

Vprašanje: Po kateri poti in s katerimi instrumenti bi lahko učinkovito preprečili preseganje investicij, da bi jih omejili na prava mero, ki ustreza naši gospodarski politiki.

Odgovor: Ne bi govoril o težavah in neskladnostih, ki jih prinaša v naše že tako napete bilance preseganje obsega investicij po podjetjih, komunah, republikah itd. To so namreč znane stvari. Da pa bi se lahko uspešno borili proti preseganju, da bi našli ustrezne instrumente, da bi to v prihodnje preprečili, se moramo ozreti na vzroke, ki povzročajo presege in se vprašati, kako pridemo do sredstev. Vzroki so različni. Mislim pa, da so najvažnejši ti-le:

Predvsem se je pri nas udomačila praksa, da vsaka republika, okraj, podjetje, pa tudi federacija sklepa pogodbe in opravlja posle, čeprav ni zbrala sredstev, marveč so sredstva šele v planu in bodo zbrana do konca leta. Ta sredstva začno takoj trošiti, tako da se nenadoma, in sicer v začetku leta, pojavljajo na trgu. Nastane velikansko povpraševanje, umetno povpraševanje. Normalno bi bilo, da bi se ta sredstva pojavila na trgu med letom, v skladu s tem, kakor se nabirajo sredstva in kakršne so potrebe. Tako imenovano umetno potrošnje pa izkoriščajo posamezna podjetja, posamezne komune, da navijajo in dvigajo cene svojih izdelkov in pridelkov. Ni naključje, da se prav v prvem četrtletju dvigajo cene gradbenih potreb-

ščin, opreme itd. Tedaj nastane pravi naval na trg. Z dviganjem cen zbirajo podjetja nova sredstva, ki niso bila predvidena v planu. Za tem se pojavijo na trgu okraji, ki so prišli tako do nepredvidenega dobička, cene spet poskočijo in tako imamo spirhalno gibanje cen navzgor. Jasno je, da po tej poti ne moremo naprej.

Za prihodnje leto je treba po mojem mnenju predvideti z družbenim planom, da je moč trošiti sklade šele, ko se ugotovi, kolikšni so. To pa je možno na podlagi zaključnega računa podjetja. Treba je torej spremeniti sistem kreditiranja, to se pravi, da nihče nima pravice dobiti kredit na podlagi bodočih skladov, ki jih je treba šele zbrati.

Amortizacijska sredstva, ki se nabere v treh mesecih, se lahko trošijo šele na koncu tretjega meseca. Isto velja za sklade za celoletno razpolaganje z rokom šestih mesecev. Te odloke smo izdali šele v drugem polletju in šele zdaj začnejo vplivati na trg.

Drugo vprašanje: Kako pridemo do sredstev?

V prejšnjih letih (letos je bilo tega manj) smo pogosto prišli do sredstev na račun ključnih objektov, in sicer z dviganjem cen opreme in gradbenih del za ključne objekte. Ker je bila namreč federacija zainteresirana na tem, da bi dogradili ključne objekte čimprej, kajti od tega je bila odvisna plačilna bilan-

ca in gospodarska neodvisnost dežele — smo vedeli, da bodo našli sredstva, da bodo plačali tudi višje cene. Tako so na račun ključnih objektov dobivali sredstva, s katerimi so potem razširjali obseg investicij, medtem ko se je na drugi strani daljšal čas izgradnje ključnih objektov.

V začetku leta smo zahtevali konec takšne politike, spremembo kreditnega sistema. Na podlagi pogodbe, sklenjene med banko in podjetjem, je točno znano, koliko bodo znašali gradbeni stroški za ta ali oni objekt. Banka izplača samo dogovorjeno vsoto iz investicijskih skladov. Če pa se pokaže, da ne zadostuje, donlačajo poroki, ki so jamčili, to pa sta republika in okraj.

Federacija bo v prihodnje regulirala trošenje skladov.

Tretji ukrep proti preseganju investicij je v tem, da bo moč v prihodnje trošiti sklade samo z dovoljenjem federacije.

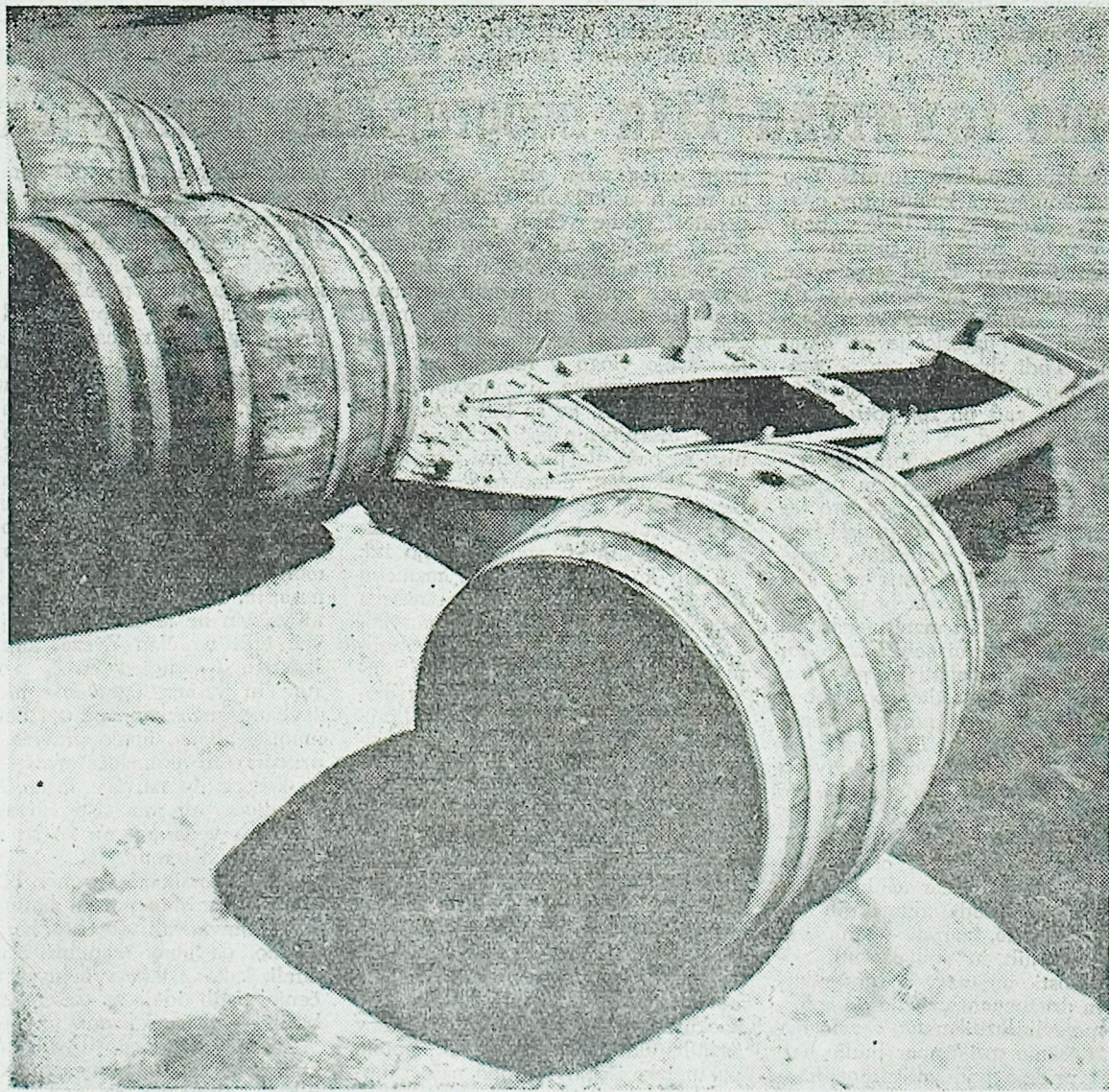
Rekel sem že, da se pojavijo na trgu nenadoma, preden so bili zbrani, in tako pride do umetnega povpraševanja in spiralnega gibanja cen navzgor. Vprašanje pa je, kako uporabiti sredstva po zaključnem računu, ko so že zbrana. Povsem normalno je, da federacija predvidi pogodbe in vrstni red trošenja skladov s ciljem, da se ohrani stabilnost trga. Namesto dosedanje prakse naknadnega blokiranja in odzemanja je treba vsem imetnikom skladov zagotoviti gotovost, vzpostaviti njihove pravice in določiti vrstni red trošenja v skladu z gibanjem položaja na trgu. S tem federacija pravzaprav ščiti sklade in njihove imetnike pred navijanjem cen, ki vidijo v nebrzdanim trošenju možnost lahkega zaslužka. To praktično pomeni, da dobivamo možnost, da obvladamo trg, da vzdržujemo ravnovesje, ne pa da je trg naš gospodar. To je pot k stabilizaciji.

Vprašanje: Kako bi lahko odstranili sedanji pritisk komun na krajevne tovarne in njihove sklade, kar zavira razvoj industrije?

Odgovor: Pritisk komun, pa tudi republik na podjetje in odzemanje znatnega dela dobička, v nekaterih primerih pa celo malone vsega dobička, spravlja podjetje v težaven položaj, ker ne more uveljaviti politike rekonstrukcije, razširitve, modernizacije in podobno. S tem hkrati zožujemo gnotno podlago za razvijanje pobude za razvijanje delavskega samoupravljanja. V prihodnje bomo določali proračunska sredstva na nov način. Po mojem mnenju je treba postaviti glavno težišče na ločitev proračunskih potreb od dobička podjetij. To se pravi, da proračunskih potreb okrajev, mest itd. ne zdaj.

Zvezni plan že predvideva, da se kritije proračuni z davkom na osebni dohodek kmetovalcev, obrtnikov, svobodnih poklicev itd. Okrajni organi pa ne skrbijo dovolj za pobiranje tega davka. Izterjevanje davkov je nekoliko nepopolarno. Dejstvo je, da so davkoplačevalci v letošnjem rodovitnem letu plačali manj davkov, kakor v lanskem sušnem. To pomeni, da se okraji raje usmerjajo na lažje zbiranje sredstev za kritje svojih proračunskih potreb, na dobiček podjetij. Tako naravnost izpodkopavajo perspektivo razvoja okraja, ker se podjetje ne more rekonstruirati, da bi napredovalo, da bi dajalo večje dohodke in s tem krepilo tudi gnotno podlago okraja oziroma komun.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Sode pripravljajo ...

Sprehod PO SVETU

Na zasedanju Glavne skupščine Združenih narodov v New Yorku nadaljujejo delo v odborih. Najpomembnejša je vsekakor razprava o ekonomskem odboru o gospodarskem položaju na svetu. V tem odboru je govoril tudi jugoslovanski predstavnik dr. Jože Brilej, ki je poudaril, da je uravnoteženje svetovnega gospodarstva odvisno od vzporednega urejanja gospodarskih in političnih vprašanj. Predsednik pa posebno gledati, da z industrializacijo nerazvitih držav vpostavimo svetovno gospodarsko ravnovesje.

Najvažnejše vprašanje, s katerim se ukvarja odbor, je ustanovitev posebnega sklada Združenih narodov za gospodarski razvoj nerazvitih dežel. Potrebno je namreč naglasiti, da z gospodarskim razvojem narodi nerazvitih dežel pravzaprav grade gospodarske temelje svoji politični neodvisnosti. In prav to je eden glavnih ciljev Združenih narodov. S tem vprašanjem se OZN bavi že več let. Posebna komisija strokovnjakov je predlagala, da bi sklad lahko normalno deloval, če bi zbrali najmanj 250 milijonov dolarjev. Do ustanovitve pa ni prišlo, ker so nekatere velesile, predvsem ZDA in Velika Britanija, vezale svoj prispevek k fondu na pogoj o razorožitvi. Iz dosedanje razprave je razvidno, da je letos položaj ugodnejši. Čeprav še ne pričakujejo takojšnje ustanovitve sklada, kažejo vsi znaki na to, da bodo vsaj postavili temelje za dokončne priprave.

V političnem odboru pa se je začela debata o uporabi atomske energije v miroljubne namene. Tudi tu moramo omeniti dober začetek, saj so posamezni govorniki izrazili upanje, da bodo načrt statuta mednarodne atomske agencije, ki so ga sestavile velesile, v kratkem sprejeli. Razen tega so se začele razprave tudi o skrbniškem in socialnem odboru. V zvezi z delom teh dveh odborov je vsekakor najpomembnejša razprava o socialnem odboru o tistem členu konvencije o človečankih pravicah, ki se nanaša na pravice narodov do samoodločbe. Ker pa se glede tega med posameznimi delegacijami nesoglasja, bodo verjetno vsi stvar prepustili v razpravo posebnemu pododboru.

Po treh tednih so se ZDA končno odločile za odgovor na pismo predsednika sovjetske vlade Bulganina Eisenhoweru. Verjetno je bil vzrok za tako pozen odgovor Eisenhowerjeva bolezen. Bulganin je v svojem pismu ameriški predsedniku sporočil, da bi imel Eisenhowerjev načrt o izmenjavi vojaških informacij med obema državama vrednost šele takrat, ko bi ga spremljalo zmanjšanje oborožitve in ukrepi za prepoved atomskega orožja. Kljub vsemu pa je Bulganin zatrdil, da bi bilo mogoče dobiti sporazum, ker sta se stališči obeh držav glede mnogih bistvenih točk zblížili. Ameriški odgovor, ki ga je podpisal Eisenhower — to je hkrati tudi edini državniški akt med njegovo boleznijo, vsebuje poldrugo tipkano stran. Besedila še niso obavili, na tiskovni konferenci pa je Dulles dejal, da Bulganin zastavlja precej zapletena vprašanja in da bodo podrobnejši odgovor pripravili pozneje.

Francija je doživela v zadnjih dneh zaradi svoje neodločne politike v Severni Afriki vrsto pretresljajev. Nemiri v Maroku in Alžiru se nadaljujejo, v Tunisu pa so se zopet ostreje oglasili nacionalisti, ki praviijo, da z nedavno podpisanim sporazumom niso zadovoljni in da hočejo popolno neodvisnost. V francoski skupščini je prišlo do ostrih razprav med poslanci posameznih strank in Faurova vlada je bila več dni na tehnični. Poslanci zlasti napadajo Faurov načrt o integraciji Alžira. Alžirski nacionalisti so ta načrt že odklonili in zahtevajo razpis splošnih in svobodnih voletev v alžirsko skupščino po vsej deželi. Bistvo spora je v tem, ker v Parizu vstrajno trdijo, da je Alžir sestaven del francoske države in da je treba na to vprašanje drugače gledati kot na primer na Maroko ali na Tunis. Ta trditve pa je nesmiselna, saj si je Francija samovoljno priključila to ozemlje pred 125 leti. Predvsem pa je važno, da prebivalstvo misli po-

polnoma drugače. Francoska vlada bi ves spor zelo lahko rešila s tem, da bi dala deželi najprej samoupravo, nato pa še popolno neodvisnost. S tem bi kot napredna dežela potrdila, da je kolonializem v dvajsetem stoletju preživela stvar, hkrati bi pa odpadle vse težave, v katere je zašla Francija tudi v zunanji politiki zaradi svojih stališč. (Nesodelovanje Francije v delu Glavne skupščine Združenih narodov je nedvomno zelo škodljivo za splošen razvoj odnosov v svetu).

Spor okrog Cipra se še vedno ni premaknil z mrtve točke. Svet grške pravoslavne cerkve na Cipru je soglasno zavrnil ponudbo britanskega guvernerja, naj dobe prebivalci Cipra ustavo, ki predvideva notranjo avtonomijo. Ciprski Grki namreč še vedno vztrajajo na svoji zahtevi, da je treba otok na osnovi samoodločbe narodov priključiti Grčiji.

Med pomembne dogodke tega tedna moramo prišteti tudi francosko-nemške razgovore o Posarju in o evropskem položaju. Glede Posarja sta se Faure in Adenauer sporazumela, da se bosta obe državi trudili zagotoviti prebivalstvu popolno spoštovanje materialnih in moralnih interesov. Strinjala sta se tudi, da bodo po odobritvi statuta politične svobode popolnoma ohranjene. Glede splošnega položaja v Evropi pa sta obe vladi potrdili svojo voljo, da nadaljujeta po poti francosko-nemškega sodelovanja in iskrenega sporazumevanja.

Ob zaključku naj omenimo še en dogodek, ki nikakor ne more prispevati novemu duhu sporazumevanja med našo državo in Italijo. Gre za nameravan proces proti petdesetim partizanom Beneške čete, ki so ga napovedali za sredino novembra v Vidmu. O neutemeljenosti takih procesov je bilo že mnogo govora, poudariti pa je še enkrat treba, da se morajo ob takih dogodkih strniti vse napredne sile v svetu in vpreprečiti preganjanje tistih, ki so se borili za skupno, zavezniško stvar. Odbor za obrambo partizanov bivše Beneške čete je te dni poslal tudi vsem naprednim strankam in organizacijam v Italiji ter predsedniku republike Gronchiu in predsedniku vlade Segniju pismo, naj preprečijo ta proces. Upajmo, da bo do tega tudi prišlo, saj Italija v svojem boju za sprejem v OZN v prvi vrsti navaja kot »posebno uslugo« boji italijanskega odporniškega gibanja proti nacifašizmu.

Pismo tovariša Tita beograjskim komunistom

Predsednik republike tovariš Tito je poslal konferenci komunistov beograjskega okraja, ki je bila v Beogradu v petek, naslednje pismo:

»Dragi tovariši! Prejel sem vaše pismo, v katerem mi sporočate, da bo 7. in 8. oktobra konferenca Zveze komunistov Jugoslavije za okraj Beograd. Tudi tokrat se res ne morem osebno udeležiti konference in zato bi vam rad po tej poti posredoval nekaj besed.

Mislím, da je zelo dobro, da boste dali konferenci predvsem delovni značaj. Saj je res mnogo problemov, ki se jih mora beograjska organizacija Zveze komunistov temeljito lotiti in sprejeti ustrezne sklepe. Predvsem mislim, da bi bilo treba temeljito proučiti razne negativne pojave v sami organizaciji Zveze komunistov. Razni negativni pojavi v vaši organizaciji seveda niso izjeme, marveč jih vidimo tudi v mnogih drugih organizacijah ZK Jugoslavije. V čem se kažejo pomanjkljivosti v Zvezi komunistov Jugoslavije in kakšni so njihovi vzroki?

Prvič, često lahko opazimo pomanjkanje discipline in odgovornosti komunistov in sicer ne le rednih članov, marveč tudi odgovornih voditeljev. Drugič, zaradi raznih naših objektivnih in subjektivnih pomanjkljivosti in težav v gospodarskem in družbenem razvoju na splošno se pojavlja kritikarstvo z zelo negativno težnjo, pri čemer ljudje največkrat pridejo pod vpliv zlonamerne propagande raznih sovražnih elementov. Tretjič, dogaja se, da komunisti niso zainteresirani na dogaj-

(Nadaljevanje s 1. strani)

Na drugi strani neizterjanje davkov, pravzaprav pritiska na standard delavcev in uslužbencev, ker tako ne spodbujamo kmetov, da bi vozili na trg svoje pridelke in povečali proizvodnjo. Takšna praksa povzroči konec koncev neenak odnos do družbe. Med tem ko delavci in uslužbenci izpolnjujejo svojo obveznost do skupnosti (z davkom, ki ga plačujejo podjetja), položaj na vasi prav zaradi takšnega stališča glede plačevanja davkov ni enak in breme kritja potreb naše družbene skupnosti pade predvsem na delavce in uslužbence.

Da bi napravili konec takšnemu položaju, so potrebne v sistemu razdelitve dohodkov obsežne spremembe, to se pravi, da proračunskih potreb ne bomo več krili iz dobička podjetij, marveč iz davka na osebni dohodek. To pomeni, iz osebnega dohodka kmetov, meščanov, delavcev, uslužbencev itd., tako da bo vsak prispeval svoj delež za potrebe skupnosti. Če bi zdaj k zaslužku delavcev in uslužbencev še prišteli ta davek na osebni dohodek, tedaj bi to prizadelo njihov standard. S tem skoraj ne bi dosegli pravega cilja, marveč nasprotno. Zato je predvideno, da bo ta davek na plačo predhodno izločen iz redne akumulacije, vendar se bo računal kot davek na plačo.

Ta davek, kot rečeno, ne bo pomenil obremenitve sedanjih plač delavcev in uslužbencev, marveč se bo izločal za kritje proračunskih izdatkov iz dobička v sorazmerju s plačnim skladom. Pri kmetih pa se bo pobiral davek v sorazmerju z njihovimi doseženimi dohodki na podlagi katastrskega dohodka.

Pri sestavljanju zveznega družbenega plana, pri sestavi poročev je

Grčija žaluje za maršalom Papagosom

Smrt predsednika grške vlade maršala Papagosa je povzročila v Grčiji splošno žalost. V vsej deželi so razglasili splošno žalovanje. Javne ustanove in šole so bile zaprte, zastave pa spuščene na pol droga. Splošno mnenje je, da je Grčija z maršalom Papagosom izgubila moža, ki je na vojaškem in političnem področju storil za deželo pomembne stvari. Priznanje za dosežene uspehe so grškemu ministrskemu predsedniku izrekli vsi politični prvaki. Tudi voditelji opozicijskih strank so poudarili njegove zasluge in delo.

Odgovori tovariša Tempa

NOVI KORAKI V GOSPODARSTVU

treba to predvideti. Tudi pri podrobnem snovanju sistema je predvideno, da bo iz zvezne akumulacije izločen del za proračun, to se pravi, za davek na osebni dohodek. Tako bi bili proračunski dohodki v vsakem okraju določeni po številu delavcev, uslužbencev in kmetov. Če je okraj ali mesto bolj razvito, da ima več delavcev in uslužbencev, tedaj bo imelo tudi večje dobičke. Tako bomo dobili kriterij za pravilno presojo proračunskih izdatkov. Doslej je bila namreč uveljavljena težnja po razširjenosti proračunske potrošnje na račun dobička podjetij. Posledica tega je bilo veliko naraščanje proračunske potrošnje, kar ne ustreza naši gospodarski zmogljivosti. In ne samo to, marveč imamo tudi delno uravnolovko, med nerazvitimi in bolj razvitimi okraji in mesti enake proračune ne glede na to, ali so enake njihove potrebe, le-te pa so zelo različne. Z nameravanimi spremembami bodo proračunska sredstva ločena od dobička podjetij in povezana z davkom na osebni dohodek. Tako se bodo proračunski izdatki formirali po možnostih davkoplačevalcev v istem mestu ali okraju, na drugi strani pa bo prenehal sedanji pritisk na podjetja.

Z zveznim družbenim planom bomo odvajali sredstva, in sicer po odstotku, ki ga bo določil zvezni plan, v sklad za prosto razpolaganje podjetij ter sklad za finansiranje gospodarskih investicij okrajev. Ta sredstva bodo na razpolago podjetjem v obliki kredita. Po tej poti bomo ločili sredstva za rekonstrukcijo od sredstev namenjenih za gospodarske investicije.

Vprašanje: Zvezni načrt za pospeševanje kmetijstva je že pripravljen. Letos smo ga začeli uresničevati (kakovostno seme, večje količine umetnih gnojil in podobno) Kateri so nadaljnji neposredni ukrepi za napredek kmetijstva?

Odgovor: Rekel bi, da dosedanji uspehi kažejo, da je politika, ki smo jo uveljavili dve, tri leta, to se pravi, da smo dovolili prost promet s kmetijskimi pridelki in delovanje tržnih zakonov v kmetijski proizvodnji, da je rodila ta politika velike sadove. Prvikrat po vojni število živine narašča. To je bilo možno samo tako, da je prenehal odkup mesa in da so kmetje zainteresirani na živinoreji. Zdi se mi, da tu niso potrebne spremembe. Nasprotno, treba je pogumneje stopati po poti, ki smo jo ubrali v kmetijstvu.

O investicijah v kmetijstvo so mnemja deljena. Nekateri mislijo, da je glavno vprašanje izsuševanje, drugi

trdijo, da je glavno mehanizacija, tretji pa so mnenja, da je glavno vprašanje semen, gnojil in podobno. Meni se zdi, da bi bilo najbolj normalno, če bi v kmetijstvu forsirali investicije tam, kjer lahko z najmanjšimi sredstvi dosežemo največje uspehe. To pomeni, če bi uporabljali samo dobro seme in gnojilo, če bi po kemični poti začeli boj proti rastlinskim škodljivcem, če bi organizirali veterinarsko službo itd., bi to ob najmanjših investicijah rodilo velike sadove.

Pri nas so kraji, kjer lahko z izsuševanjem uredimo mnoga vprašanja. Takšno je področje Save, kjer se polja pet do šest mesece pod vodo. Če bi izsušili to področje, bi lahko zasejali velika zemljišča in zato niso potrebna velika sredstva. Ali pa, če bi na primer začeli umetno namakati Makedonijo, bi dobili najdražje kmetijske pridelke — bombaž, tobak, riž in podobno. Ali pa če bi posvetili večjo pozornost pospeševanju živinoreje, in sicer z rejo dobre živine, ne pa da bi gledali samo na število glav. To pomeni, da bi morali organizirati službo krzanja pasem, dobiti dobro pasmo, na drugi strani pa bi kazalo organizirati pridelovanje živinske krme na sodobnejši podlagi (majhne delavnice, majhne tovarne za proizvodnjo ali konzerviranje živinske krme itd.). Razume se, da bi zahtevalo povečanje števila glav goveje živine zgraditev novih mlekar, klavnice, hladilnic. To je pot k povzdigi kmetijstva na višjo raven. Prepričan sem, da bi se tako donos na hektar v kratkem podvojil. Seveda pa si nemoremo misliti razvijanja kmetijske proizvodnje brez razvitega prometa. To bi bilo slepilo. Kamionski prevoz je treba razviti tako, da bo segal tudi do najbolj oddaljenih krajev, da bo povezan s trgov, da bomo izločili posredovalce in nakupovalce. To je važno zlasti za preskrbo mest. Po mojem mnenju imamo v tem ogromne, toda neizkoriščene možnosti. Ceste bi lahko popravili hitro in ceneno s stroji, ki jih izdelujemo sami, ne pa z ročno delovno silo, kar je zelo drago in zamudno. Na tem področju je dobrodošla pobuda okrajev, vendar te pobude ni dovolj. Krediti za hladilnice so odprti že dve leti, devizni in dinarski, načrtov za njihovo zgraditev pa še ni. Hladilnice bi nam mnogo pomagale. Na drugi strani pa več okrajev pripravlja zgraditev tobačnih tovarn, nekateri nameravajo zgraditi tovarno cementa, čeprav niti sedanjih zmogljivosti tobačnih tovarn ne izkoriščamo docela (le 50 do 60 odstotkov).

Po mojem mnenju je treba vsi službo za pospeševanje kmetijstva organizirati v okraju in sicer v novem okraju. Tu morejo biti razne ustanove, postaje, veterinarska služba, služba za zaščito rastlin, plemenske postaje, drevnice, zbornice, zadržne zveze itd. To bo povežalo kmetas to službo. Tako bodo zadržne in druge organizacije, ki pospešujejo kmetijstvo, v praksi postale privlačne za individualne kmete, ker bodo čutili, da so to gospodarske organizacije, ki podpirajo njihov razvoj. Ali se bo kmet vključil v zadrugo, ali bo ostal na svojem kosu zemlje, to bo odločila predvsem njegova lastna korist. Njegova lastna korist pa mu bo vsekakor velevala, naj pride do teh ustanov in naj se zateče po pomoč, da bi dajala njegova njiva dvajset metrskih stotov na hektar, ne pa 12, da bi podvojil pridelke koruze in podobno. Če hoče dobiti takšno pomoč, tedaj naj plača, kakor je treba normalno plačati za vse storitve. Tako se postavlja vprašanje vključevanja v zadrugo.

Na tem torišču bi morala kmetijska posestva po mojem mnenju odigrati velikansko vlogo. Biti bi morala ne le vzorna posestva, marveč bi morala tudi pridelovati najboljše seme, rediti najboljše živino, jo prodajati in tako vplivati na neposredno okolico. Na nekaterih kmetijskih posestvih pa je stanje precej slabo. Na Hrvaškem pa imamo tudi posestva, ki uspevajo zelo dobro in ki so povečala delovno storilnost. Pravzaprav gre za začetek solidne reorganizacije kmetijskih posestev, ki jih je treba postaviti na sodobno podlago. Ta proces pa je na ostalih posestvih precej počasen.

Je še marsikaj, o čemer bi lahko tu pisali, mislim pa, da boste vetjele in obravnavali vse tisto, kar je potrebno, da bomo komunisti mobilizirali, kakor nekoč v delu za uresničenje tistih idej, za katere smo se borili — za socializem.

Zelim vam mnogo uspehov v delu konference in v sprejemanju koristnih — aktualnih sklepov.

S tovariškim pozdravom

Josip Broz-Tito

Konferenca LP in DPD »Svobod« pred kongresom na Jesenicah

Najšibkejša točka - vsebina ljudsko-prosvetnega dela

Na okrajni konferenci Ljudske prosvete OLO Koper, katere glavni namen je bila priprava na kongres Ljudske prosvete in Svobod na Jesenicah in izvolitev delegatov, je imel referat o ljudsko-prosvetnem delu v koprskem okraju predsednik iniciativnega odbora tov. Srečko Vilhar. Govoril je o težavah pri delu, o investicijah, ki so potrebne v zaostalih krajih, o občinskih proračunih. Občni zbor Ljudske prosvete bo novembra in takrat bodo izvolili stalni odbor, ki bo moral krepko prijeti za delo. V svojem referatu je govoril še o pomenu kongresa, ki bo ta mesec na Jesenicah. O tem smo pisali že v prejšnji številki.

O pomenu kongresa na Jesenicah je govoril tudi tov. Lev Modic, član glavnega odbora Zveze Svobod Slovenije. Poudaril je ponovno, da je glavni namen kongresa obračun dosedanjega dela in združitve vodstva Ljudske prosvete in Svobod, kar bo vsekakor rodilo dobre sadove. Kongres bo tudi nakazal glavne smernice bodočega dela, kar mora biti v prvi vrsti kulturna in politična izobrazba našega delovnega človeka. Tako kongres ne bo samo rezultat, ampak tudi program.

Diskusija, ki se je razvila med delegati na kongresu, je govorila v glavnem o težavah, ki jih imajo in o pomanjkanju finančnih sredstev. Bistvene in boleče točke v našem kulturno-prosvetnem delu se je dotaknil edinole tov. Jože Jerla. Govoril o vsebini našega kulturno-prosvetnega dela in prireditve. Ki so večkrat ne samo pomanjkljive, ampak celo zgrešene. Kulturno-prosvetno delo tudi navadno izolirajo od ostalega političnega dela, med kulturnimi in političnimi delavci ni kontakta. Probleme ljudske prosvete je treba postavljati pred odbore množičnih organizacij SZDL, tako da bo kulturno delo dobilo socialistično obeležje, kar ga navadno nima in prvo vsebino. Drugi najbolj pereč problem, ki ga je iznesla diskusija, je vprašanje strokovnega in politično razgledanega adra.

Razpravljajna se je udeležil tudi tajnik okrajnega odbora SZDL tov. Martin Greif in je ponovno poudaril, da bistvo kulturno-prosvetnega dela ni v tem, da se sprašujemo, kje bomo dobili finančna sredstva. Na terenu so sredstva, znati jih moramo najti in izkoristiti. Vsi kulturni delavci so tudi člani Socialistične zveze, zato je jalov izgovor, da ne najdejo razume-

vanja pri množičnih organizacijah. Naša ljudska oblast je že dala in še vedno daje veliko pomoč ljudsko-prosvetnemu delu, posebno na vasi, kjer so zrasli številni kulturni domovi. Govoril je tudi o vsebini kulturno-prosvetnega dela in o vprašanju kadra.

Delegati na konferenci so potem še izvolili delegate za kongres na Jesenicah. Naš okraj bodo zastopali: Jože Jerla, Anton Hlede, Ema Hojkar in Anton Zele iz Postojne, Miro Kranjc, Ivan Kjuder, Anton Troha in Franc Rodica iz Sežane, Fedor Acete iz Pivke, Emil Makarovič iz Ilirske Bistrice, Ivan Frol iz Jelšan, Martin Menih iz Hernelj, Oskar Venturini in Srečko Vilhar iz Kopra, Anton Mesec iz Marezija, Marta Trobec iz Smarij, Ciril Hrvatini iz Plavij, Franc Gornik iz Izole, Jože Peirnost in Anton Martinčič iz Sečovelj, Avgust Mihevc iz Divače in Ivan Cok iz Kožane.

Gradnja tovarne

„Mehanotehna“ pri Izoli

Konec aprila so pri Izoli sredi vinogradov kakih tristo metrov od ceste začeli s pripravljalnimi deli za gradnjo nove tovarne »Mehanotehna«. Najprej so morali zgraditi 340 metrov nove ceste skozi vinograde, da so na mesto gradnje lahko začeli dovažati gradbeni material. Veliko dela so imeli z izkopom temeljev, ker je teren mehak. Prvi obnisi tovarne so sedaj že dobro vidni. Cel gozd železobetonskih stebrov priča, da bo to moderno poslopje. Obe podolžni steni bosta imeli betonska okna s šipami, tako da bo v notranjosti tovarne polno svetlobe.

Tovarna bo 115 metrov dolga in 35,8 metrov široka. Imela bo ravno, lahko višeco streho iz cementnih plošč, jutalepenke in zaščitenega peska. Stavbo gradi podjetje »Gradbenik« iz Izole. Investitor je »Mehanotehna« iz Izole.

Zraven tovarne bodo zgradili še večje 44 metrov dolgo in 15,9 metrov široko poslopje, ki bo v bližini imelo garderobo in sanitarne naprave za delavce, v nadstropju pa prostore za upravo tovarne.

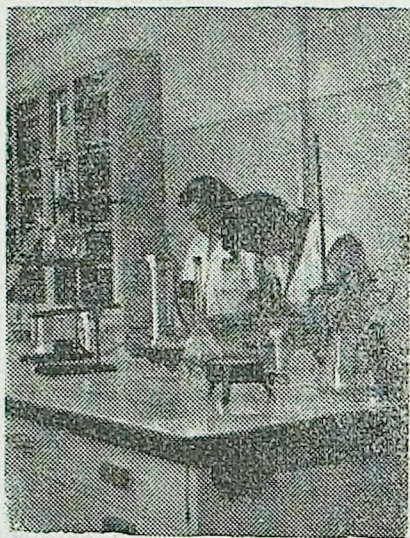
Vse sile za uveljavljanje družbenega upravljanja

(Nadaljevanje s 1. strani)

Prejeli pa so samo do konca septembra eno milijardo 725 milijonov 393 tisoč dinarjev, kar je evidentirano po Narodni banki. K temu moramo prišteti najmanj 300 milijonov dinarjev, ki so jih kmetje prejeli za svoje pridelke brez posredovanja banke, najmanj okrog 700 milijonov pa bodo do konca leta še prejeli za svoje pridelke in zlasti vino. Če seštejemo vse to, dobimo veliko vsoto. V ta kem in podobnih okvirih je treba poiskati rešitev gospodarskih problemov. Prav tak problem je z mnogimi gospodarskimi organizacijami, ki še

zdaleč niso poravnale svojih obveznosti do družbe, niso vplačale anuitet in drugih dajatev, po drugi strani pa se dogaja, da prekoračujejo investicijske možnosti in s tem izpodkopujejo ravnotežje našemu gospodarstvu.

Zato je velika naloga SZDL in vsi se moramo boriti za dosledno izvajanje in izpolnitev vseh gospodarskih planov, za vse rezerve, ki so še kjerkoli skrite, za čimvečjo produktivnost in za realne norme, za disciplino in red — ker bodo v nasprotnem primeru vse besede o boljšem življenjskem standardu brez pomena.

Laboratorij je za »FRUCTAL« velikega pomena, saj ugotavljajo v njem stopnjo sladkorja, ki ga vsebuje sadje, proučujejo kakovost izdelkov in možnosti za nadaljno

Kraški kamnolomi so bogat vir dohodkov za sicer pasivno selansko področje. Trda kraška zemlja skriva v svojih nedrih neizčrpne zaloge najboljšega marmorja, celo porfirja in stalaktitnega marmorja. Z boljšo mehanizacijo in obdelavo doma bo mogoče doseči tudi ugodnejše pogoje za prodajo zlasti v inozemstvu, kamor že zdaj gredo precej

Rast naše trgovske mornarice

V letu 1939, ki ga navajamo, kadar primerjamo stanje našega brodarstva s predvojnimi (tega leta namreč že beležimo prve izgube naših ladij, ki jih je povzročila druga svetovna vojna), je štela naša trgovska mornarica, upoštevajoč tu ladje z nad 50 brutto registrskimi tonami, 220 plovnih enot s 403.372 BRT. Od te tonaže je bilo 63% osredotočenih v 6 podjetjih, katerih lastniki so bili domači in tuji kapitalisti.

Od te tonaže smo po kategorijah plovbe imeli za dolgo in veliko obalno plovbo 98 ladij s 368.822 BRT, za malo obalno plovbo pa 122 ladij s 34.550 BRT.

S tako zmogljivostjo je bivša Jugoslavija stopila v vojno. Prve izgube je naša trgovska mornarica imela še pred napadom na Jugoslavijo, tako da je v razdobju od leta 1939 do 1954 bilo izgubljenih 146 ladij z 229.708 BRT ali 57% od celotne tonaže iz leta 1939.

V tej dobi vojnega pustošenja so našemu pomorskemu gospodarstvu napravljene še nadaljnje ogromne poškodbe na objektih, ki so tesno povezani z varnostjo plovbe na morju, in to:

- a) potopljenih in uničenih je bilo 28 tehničnih plovnih objektov, to so bili bagerji, klapete, remorkerji in slično;
- b) potopljenih in uničenih je bilo 7 enot, ki so služile za varnost plovbe;
- c) porušenih, poškodovanih in potopljenih je bilo 360 svetilnikov, luških svetil in ostalih znakov za varnost plovbe.

V istem času je v borbi proti fašizmu padlo 171 pomorščakov, ki so vsi izgubili življenje pri opravljanju svoje težke in odgovorne službe.

Skupna škoda, ki je v minuli vojni povzročena na teh objektih, dalje našemu pomorskemu gospodarstvu in trgovski mornarici, je ocenjena na podlagi cen iz leta 1941 in znaša 3.278.653.682 dinarjev.

Kot smo že prej omenili, je naša trgovska mornarica izgubila v vojni okrog 57% svoje tonaže, tako da je 9. maja 1945 od prejšnje tonaže bilo sposobno za plovbo 50 ladij z nad

50 BRT s 132.171 BRT, 1 motorna jadrnica velike obalne plovbe s 303 BRT, 1 motorna ladja z 82 BRT in 15 jadrnic z motorjem male obalne plovbe nad 50 BRT s 1.515 BRT, kar da skupno 134.078 BRT.

Razen teh enot je bilo na dan osvoboditve v naših vodah še 48 motornih ladij in jadrnic s 3.751 BRT.

Skoro vse ladje dolge plovbe, ki niso bile potopljene, so bile še vedno pod upravo britanskega ministrstva za vojni transport in smo jih od Britancev dobili nazaj postopoma v letih 1945 in 1946.

Plovbena sposobnost vseh teh enot je bila dvomljiva. Večletno pospešeno delo brez najnujnejših popravil na ladjah je te dovedlo v tako stanje, da so bile bolj podobne kupu starega železa kot pa ladjam, ki naj bi bile sposobne za pomorsko plovbo.

Tako stanje tedanje naše trgovske mornarice je nujno narekovalo njeno takojšnjo obnovo, njena nezadostna zmogljivost je pa zahtevala takojšen dvig in popravilo potopljenih ladij ter izdelavo novih.

Naši pomorščaki, ki jim je pomagala vsa naša skupnost, so vložili v to delo veliko naporov. Za obnovo in vzdrževanje ladij so dali milijone prostovoljnih ur in dosegli velike prihranke pogonskega goriva in drugega potrošnega materiala. Sadovi tega dela so se kmalu pokazali. Kmalu so pričele privržati v naše luke naše domače ladje hrano in ostali material, ki smo ga potrebovali za obnovo naše hudo opustošene domovine.

Da bi nam bil povojni razvoj naše trgovske mornarice jasnejši, je potrebno, da se ozremo na njen napredek od leta 1945 do danes.

Z nacionalizacijo ladijskih podjetij se je zaradi boljšega razvoja našega pomorskega prometa pokazala potreba, da se osnujejo nova ladijska podjetja. Tako so v januarju 1947 osnovali 4 večja ladijska podjetja in 2 lokalni za obalno plovbo. Kasneje so ustanovili še druga podjetja za obalno plovbo.

Naša trgovska mornarica se je razvijala takole:

Leta 1945 smo imeli 115 plovnih pri prevozu potnikov. Od leta 1947 enot s 137.829 BRT, leta 1948 143 s 171.559 BRT, leta 1951 244 z 250.562 BRT in 31. decembra 1954 290 z 275.884 BRT.

Porast naše trgovske mornarice do konca leta 1954 je bil dosežen v glavnem z gradnjo novih ladij. Obnovili smo 36 potopljenih ladij (22.015 BRT), kupili smo 19 ladij (45.299 BRT), na račun reparacij smo prejeli iz Nemčije 7 ladij (20.578 BRT), Italija nam je vrnila 3 ladje (1.913 BRT), zgradili smo 105 ladij (85.206 BRT) in v novo smo vpisali 6 ladij (849) BRT.

Istočasno se je naša trgovska mornarica zmanjšala iz naslednjih razlogov: 4 ladje (3.879 BRT) so doživele brodolom, požar je uničil 3 ladje (10.917 BRT), zaradi zastarelosti smo kot staro železo prodali 19 ladij (26.179 BRT), 1 ladjo (1.180 BRT) smo prodali in za tehnične svrhe smo preuredili 4 ladje (804 BRT).

Ti podatki se nanašajo na dobo od osvoboditve do konca 1954.

S tako kapaciteto so naše ladje opravile naslednji prevoz blaga:

Od leta 1947 do konca 1954 so naše ladje prepeljale po morju 21.712.064 ton raznega blaga. Največ blaga so prepeljale v letu 1952, in sicer 3.384.395 ton.

Posebno veliki uspehi so doseženi

do konca 1954 so naše ladje prepeljale po morju 33.064.745 potnikov.

Od osvoboditve do danes je naša skupnost vložila v obnovo in izgradnjo naše mornarice velika denarna sredstva. Za nove ladje, rabljene ladje, za obnovo potopljenih ladij, popravila in obnovo ladij, ki smo jih prejeli na račun reparacij, za investicijska popravila in rekonstrukcije smo izdali 32.086.070.523 dinarjev.

Hitrost našega razvoja, zlasti razvika naše industrije, je omogočila, da se je naše ladjedelstvo vsestransko razvilo, s čimer se je pospešila rast našega pomorstva. Medtem smo prej ladje gradili in popravljali v inozemstvu, danes gradimo ladje vseh vrst doma za naše potrebe, pa celo za inozemstvo. Danes je naše ladjedelstvo, prekooceansko in obalno, zgrajeno v naših ladjedelnicah. Zadnji čas smo začeli izdelovati turbine in motorje, tako da bomo vse nove objekte, ki jih gradimo doma, opremili z lastnimi izdelki. Naše ladjedelništvo je doseglo zlasti velik uspeh v organizaciji dela. Doba, ki je potrebna, da se zgradi neka ladja, se je pri vseh ladijskih tipih precej skrajšala, kar vpliva na zmanjšanje stroškov ladijskih podjetij in večji obrat ladij.

Sedaj so v gradnji naslednje ladje: 13 tramperjev po 6.500 BRT, skupno 84.500 BRT

3 linijske ladje tipa K 21 po 1.800 BRT, skupno 5.400 BRT

1 tanker s 400 BRT
3 potniške ladje tipa »Jugoslavija« po 2.700 BRT, skupno 8.100 BRT

3 potniške ladje tipa P-04 po 320 BRT, skupno 960 BRT

1 tanker s 180 BRT.

Z izgradnjo teh ladij, za katere so že zagotovljena sredstva in to delno iz amortizacije za zamenjavo, a delno iz že sklenjenih pogodb o investicijskih kreditih z Narodno banko, se bo tonaža prekomorskih ladij in ladij za obalni promet povečala za 102.840 BRT (27 ladij).

Za izgradnjo teh ladij bomo potrošili v tem in v naslednjih dveh letih 25.817.971.360 dinarjev, kar znaša skupaj z že potrošenimi denarnimi sredstvi od osvoboditve do danes 57.904.041.883 dinarjev.

Čeprav so vložena velika denarna sredstva v našo trgovsko mornarico, vendar z njenim stanjen kot celoto ne moremo biti popolnoma zadovoljni.

Medtem ko je v svetovnem merilu 72% ladij, ki so stare manj kot 15 let, imamo mi v dolgi plovbi 54%, a v veliki obalni plovbi 27% ladij, ki so nad 25 let stare, čeprav je v svetovni povprečna doba trajanja ladij 20 let. V potniškem obalnem prometu, kjer je povprečna starost ladij 38,5 let, je položaj isti.

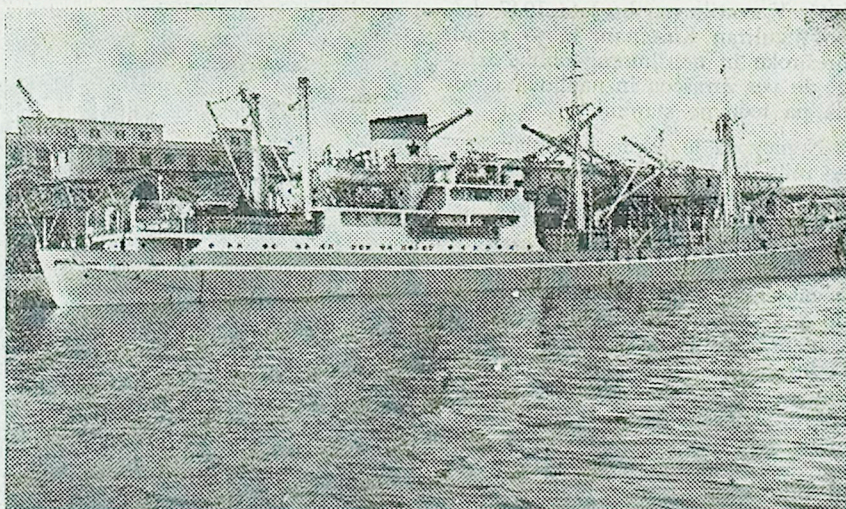
Kar se tiče pogona, je znaten del naših ladij opremljen z zastarelim in neekonomičnim pogonom na premog.

Navzlic temu je naša trgovska mornarica dosegla precejšnje uspehe v ekonomskem in tehničnem pogledu.

K temu uspehu so veliko pripomogli naši pomorščaki. Ti so neutrudljivo delali in si medsebojno pomagali, oni iz palubne službe onim iz strojne in obratno.

Od osvoboditve do današnjih dni se je naša trgovska mornarica izredno okreplila. Njeno rast so nam pokazale gornje številke. Mi vsi, ki nam je pri srcu razvitek naše trgovske mornarice, želimo, da bi se ona še naprej močno razvijala in v svetovnem pomorstvu zavzela tako mesto, ki ji po njeni sposobnosti tudi pri- tiče.

Stojan Plesničar

Prekooceanska motorna ladja »Sarajevo« med nakladanjem tovora v tržaškem pristanišču

Ob prvi živinorejski razstavi kmetijskih zadrug koprškega okraja v Divači

V nedeljo je bila v Divači prva okrajna živinorejska razstava; razstavljali so člani kmetijskih zadrug in kmetijskih posestev koprškega okraja. Svojo živino, rodovniške krave-mlekarice, junice in b. ke, so razstavljali člani KZ iz Lokev, Senožec, Slivja, Knežaka, Ilirski Bistrice, Postojne, Planje, Dekanov, Sežane, Povirja, Storič, Kazelj, Stanjela, Dutovelj, Pliskovce, Skopega, Tomaja, Materije in Vrem. Razen teh so svojo živino razstavljali: Kmetijsko posestvo iz Hrašč pri Postojni, posestvo KZ Postojna, Državno posestvo v Mali Bukovici pri Il. Bistrici, Kmetijsko posestvo Prestranek, posestvo KZ Planina, Kmetijsko posestvo Skocjan pri Koprju in Zadružno posestvo Sežana. Vsega je bilo razstavljenih 108 glav. Na razstavi so bile samo tiste krave-mlekarice, ki so že najmanj šest mesecev vpisane v rodovnik in se pri njih vodi mlečna kontrola.

Pred začetkom razstave so nekaj glav prignali tudi posamezniki, ki svoje plemenske živine nimajo vpisane v rodovnik in niso niti člani kmetijskih zadrug. Ljudje, ki so se v precejšnjem številu zbrali pred in na razstavnem prostoru, so protestirali, da bi razstavljali tudi nečlani. Prireditelji razstave in ocenjevalna komisija so bili mnenja, da bodo svojo živino lahko pripeljali na razstavo, ki bo prihodnje leto, če bo ista odgovarjala razstavnim pogojem in če postanejo člani zadrug. Prireditelji razstave so imeli namen prikazati dobro plemensko in rodovniško živino, ki jo posedujejo člani kmetijskih zadrug in kmetijska posestva. Razstava je imela prvenstveno zadružni značaj in ne bi bilo pravilno, da bi razstavljali nečlani zadrug.

Na razstavnem prostoru smo slišali pogovor dveh živinorejcev iz Ležec. Pred leti so v tej vasi vodili mlečno kontrolo. Ker kontrolor ni dobival za svoje delo nobene plače, je kontrola zaspala. Živinorejca sta bila mnenja, da imajo v vasi precej lepe živine, ki pa ni vpisana v rodovnik. Naravno, da je niso mogli prignati na razstavo. Oba sta ugotavljala, da je škoda, ker so kontrolo opustili. Isti primer je v Ilirski Bistrici, kjer že od leta 1948 vodijo rodovnik, pa je še več živinorejcev, ki svojih lepih in dobrih krav nimajo vpisanih v rodovnik in tudi niso člani kmetijske zadruge. Živinorejski odbor pri Okrajni zadružni zvezi bo v bodoče skušal rešiti vprašanje plačevanja mlečnih kontrolorjev skupno za glavno Zadružno zvezo v Ljubljani.

Ocenjevalna komisija je imela veliko dela pri pregledovanju razstavljenih živine. Živinorejci, ki so pozorno sledili delu ocenjevalne komisije, so tu in tam dajali svoje pripombe. Komisija je v prvi razred dala štiri glave ali 3,9 odstotkov skupnega števila razstavljenih živine, v drugi razred je prišlo 63 glav ali 58,8 odstotkov, v tretji razred pa 41 glav ali 37,3 odstotka vse razstavljenih živine.

Živinorejec Franc Prelog iz Zarečja pri Ilirski Bistrici je imel na razstavi tri lepe krave in sicer: kravo-mater, ki je bila ocenjena v II. a razred, hčer, ki je bila ocenjena v II. b razred, in vnuko, ki je bila ocenjena v I. b razred. Slišali smo, da je Prelog eden najboljših živinorejcev v Il. Bistrici.

Na razstavi je bila nadalje skupina šestih krav in junic, ki jih je zaplodil uvoženi bik Mario. Vsa skupina spada med dobre mlekarice in so tudi po zunanosti lepe oblike, čeprav kažejo tudi nekatere pomanjkljivosti.

Vidi se, da se živinorejci, člani kmetijskih zadrug Knežak in Ilirski Bistrica, vztrajno borijo za dobre mlekarice. Poglejmo nekaj primerov:

Krava »Vidra«, last posestva KZ Knežak, je v enem molznem letu dala 3440 litrov mleka s 4,1% tolsče, krava »Sava«, last Antona Princa iz Vrbiče št. 29, je v enem molznem letu dala 3075 litrov mleka s 4,6% tolsče, krava »Jula«, last Josipa Princa iz Vrbiče št. 25, je v enem molznem letu dala 2872 litrov mleka s 4,2% tolsče, krava »Soča«, last Štefanije Geržina iz Vrbiče št. 21, je v enem molznem letu dala 3075 l mleka s 4,6% tolsče, krava »Sivka«, last Ivana Jaksetiča iz Vrbiče št. 13, je v enem molznem letu dala 3003 l mleka s 4,4% tolsče.

Krav s tako visoko količino mleka in odstotki tolsče imajo v tem kraju še več.

Za tema dvema zadrugama nič ne zaostajajo nekatere zadruge na Krasu. Tako ima Henrik Kobe iz Merč št. 2, KZ Povir, kravo, ki je v enem molznem letu dala 2803 l mleka s 4,5% tolsče, Bernard Štok iz Povirja šte 1, ima kravo, ki je v enem letu dala 2547 l mleka s 4% tolsče, Stančo Gulič iz Skopega št. 32, KZ Skopo, ima kravo, ki je v enem letu dala 2947 l mleka s 4,2% tolsče.

Ti primeri kažejo, da se živinorejci v Knežaku, Ilirski Bistrici in na Krasu trudijo, da bi še povišali mlečnost svojih krav. Lahko zapišemo, da so na dobri poti in da bodo pri teh svojih prizadevanjih naletele na polno podporo. Srednja mlečnost je od dva do tri tisoč litrov mleka v enem molznem letu, kar pa bodo živinorejci lahko precej dvignili, ko bodo imeli na razpolago dovolj močnih krmil (otrobi, tropine), ki jih vsa leta občutno pogrešajo. Še vedno drži in bo držal stani pregovor, da krava pri gobcu molze.

Za Kras in kraške živinorejce je sedanja sivorjava pasma kapital, iz katerega bodo lahko črpali svoje dohodke. Kar pogledamo: po priključitvi so kraški živinorejci prodali 1500 plemenskih krav, in junic na Štajersko, Dolenjsko, v Bosno, Makedonijo in celo v Srbijo. Zadnje čase pa se odpira trg celo v inozemstvo. Slišali smo razgovor živinorejcev, ki so dejali, da se danes ekonomije in zadržna posestva v okolici Celja ponajbolj z lepo živino, ki so jo dobili na Krasu. To je lahko samo v vzpodbudo, da bodo v bodoče lahko povečali in razširili rejo plemenske živine. Kras bi lahko postal nekaka plemenska baza za vzrejanje plemenske živine sivorjave pasme za vse potrebe naših republik.

Ocenjevalna komisija je popoldne razglasila končne ocene in razdelila nagrade. Za b. ke je prvo nagrado (12.000 din) dobil »Sergo«, last Cirila Suca iz Pliskovce na Krasu, od krav je prvo nagrado (14.000 din) dobila »Zora«, last zadružnega posestva KZ Sežana, za telice je prvo nagrado (12.000 din) odnesla »Tilka«, last Franca Preloga iz Zarečja št. 20 pri Ilirski Bistrici. Nagrade je bila vsa razstavljenih živina in so razstavljalci dobili povprečno od 4000 do 6000 din nagrade na glavo. Skupno je bilo razdeljenih nagrad v znesku 494.000 din.

Ta prva okrajna živinorejska razstava je pokazala da so dani vsi pogoji, da lahko dvignemo našo živinorejo na še višjo stopnjo produktivnosti, mlečnosti in skladnosti. Kmetijske organizacije so pripravljene nuditi vso pomoč, da bodo naši kmetje-živinorejci z njihovo pomočjo lahko dosegli svoj cilj: dati delovnim ljudem v tovarnah in obratih čimveč dobrega mesa, mleka in maščobe.

Andrej Pagon

Zakaj so važne melioracije pivške kotline?

V pivški kotlini, sredi kraškega hribovja s pašniki in gozdovi, je skoraj 7000 ha ravnica poljedelske površine, od katere je blizu 800 ha poplavljen in zamočvirjen. Od Koritnice do Prestranka je kotlina ožja, prekrita do Knežaka z gruščem in dalje z rodovitno ilovico, od Prestranka dalje pa se dolina skupno s porečjem Nanošiče razširi v rahlo valovito flišno Postojnsko kotlino, po dolinah naplavljenju z ilovicami. Pivka, Nanošičica in mnoge pritočne dolinke trpijo na poplavih in zamočvirjenosti, ki jih povzročijo slabi padci in jezovi dotokov, razen tega pa povprečno 4 mesece v letu v gornjepivški ravnini pritiskajo vode iz kraške osnove in iz bokov na proputno naplavinu, v Postojnski kotlini pa še na prepereno fliša.

Oslabljena in pozneje delno regulirana gornja Pivka se že po naravi povezuje v naplavinu in v kraških golicah s kraško osnovo, zato niso upravičene domneve o usihanju sušnejših voda in poslabšanju travništva po regulaciji. Posledice so le ugodne zaradi nageljšega odtoka poplavljenih voda. Nujno pa bo kisle travnike preorati in posejati sladke trave. Rešitev gornjepivške ravnine je v tem, da bomo odstranili stalne jezove in jih zamenjali z odpirljivimi, poglobiti moramo sedanje reguliranje, prešroke, zaraščajoče in dvigajoče se struge in jih spremeniti v dvojni presek z rušo in s tlakovano skledasto kineto. Vendar je v plitvem Krasu reguliranje podtalnice možno le pri višjih vodostajih.

Podobno gre v postojnski kotlini za odpravo jezov na Nanošičici. Važna je regulacija Pivke in Nanošičice ter nekaterih zamočvirjenih pritokov, posebno pa so važne odprte ter evne in kritične drenaže težkih zemljišč. V svarilo naj bo leta 1947 delno reguliran Korentan, ki je zaradi preširoke in neprimerne oblike struge že ves zaraščen in naplavljen, voda pa teče po starem!

Nemogoča je odprava poplav Pivke pred Postojnsko jamo, kjer je nekako dvajsetletni dotok 160, maksimalen odtok pa 40 m³ na sekundo, ki ga ne moremo povečati, zato je najboljša rešitev oblikovanje umetnega jezera s površino do 60 ha in do 8 m globine. S pravilnim obratovanjem bi služilo hkrati za velikovodni prostor, koristi pa bi bile še mnogo večje (olepšanje krajine, turizem, kopališče in zboljšava vremena, ker bi jezero služilo kot akumulacija letne toplote itd.). Potrebne bi bile le zatvornice pred Postojnsko jamo, vodotesno ilovno oblogo na vznožju Soviča na plitvinah pa bi dosegli z nekoliko pebuldožiranja poplavljenih zemljev strmejši breg.

Resnica o gradnjah v Semedeli

Koncem tega leta bodo zaključena dela na prvi skupini 15 hiš stanovanjskega naselja v Semedeli. V celoti bo šlo naselje 29 hiš, dogotovljene pa bodo vse predvidoma do konca prihodnjega poletja. Naselje iz dneva v dan vidno raste in do konca letošnjega leta bodo pod streho vse stavbe.

Po prvotni zamisli naj bi naselje šlo 30 hiš, vendar se je gradbeno vodstvo naknadno odločilo, da tridesete stavbe ne postavi, ker bi jo bilo treba zgraditi na terenu, ki bi bil potreben predhodne osušitve.

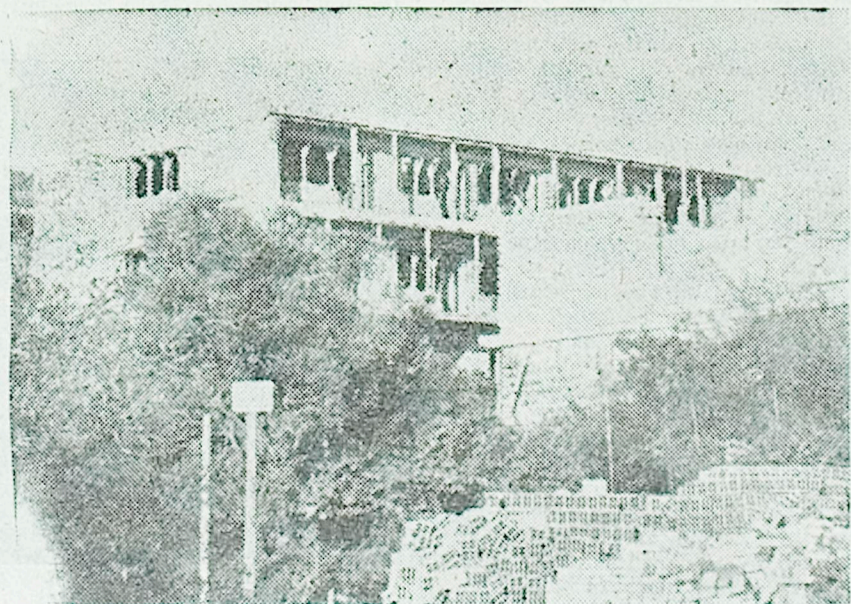
Tako delo pa zahteva svoj čas, katerega si ni mogoče utrgati takrat, ko je gradnja stavb samih v polnem razmahu in ko je dragocen vsak dan pred nastopajočo zimo.

Pobočje hriba, na katerem naselje stoji, je zlasti ob dežju bogato vode, ki priteka z višje ležečih predelov. Ker je zemlja ilovnata, voda po površini hitro odteka, ponedod pa si je izbrala stalna korita, po katerih teče ob močnejšem deževju v obliki potokov. Na mestu, kjer naj bi stala trideseta stavba, pa tak potok nima pros'e poti naprej. Izliva se v široko, malo nagnjeno teraso in tam zastaja. Zemlja je tam po vsakem deževju močno razmehčana, blatna in kot taka ni primerana za gradnjo. Seveda je možno tak teren osušiti in zavarovati. Potok se zajame, spelje po kanalu skozi ogroženo območje in svet postane uporaben za gradnjo. Vendar tako delo, kot smo že omenili, zahteva svoj čas, katerega pa ne kaže tražiti sedaj, ko je treba toliko drugih stavb spraviti pod streho.

Podrobne razmere, seveda v veliko manjšem merilu, nastajajo tam, kjer so v teku prva gradbena dela, kot izkop gradbene jame in temeljev. Take gradbene jame ni mogoče zavarovati proti dežju, močnejše jo je kvečjemu zaščititi pred vdorom površinske vode, ki teče s pobočja. Včasih si ta poišče svojo pot tudi pod površino tam, kjer najde manj ovir med raznimi plastmi ilovice in skal. Takrat se pojavi v gradbeni jami in je ni mogoče zaus'aviti, povzroča pa dosti neprijetnosti s tem, ko odnaša s seboj blato in z njim zatrpava že izvršene izkope. Edina pomoč v takem primeru je v tem, da se poskrbi za čim boljši odtok vode iz

Plenum OK LMS Koper

V torek so na tretji seji plenuma Okrajnega komiteja ljudske mladine koprškega okraja razpravljali o nalogah mladine v družbenem upravljanju komun. Seji je prisostvoval tudi predsednik okrajnega odbora SZDL Koper Albert Jakopič-Kajtimir. V občirni razpravi po poročilu predsednice okrajnega komiteja LMS Marije Vogričeve so člani plenuma govorili predvsem o nalogah članov ljudske mladine ob uvajanju novih gospodarskih ukrepov. Ugotovili so, da je mladina še vse premalo vključena v organe družbenega upravljanja, tako v razne upravno-politične svete, kakor tudi v ostalih družbenih organizacijah. Tovarišica Vogričeva je tudi omenila, da se mora mladina nenehno izobraževati v šolah, tečajih in na predavanjih.

Gradnje v Semedeli

gradbene jame in s tem obdrži teren zadosti suh.

Kritična je doba, dokler niso temelji zabetonirani do višine kletnih tal, ko je mogoče odprti izkop okrog že izvršenih temeljev zaprti in ni več nevarnosti, da bi se svet pod temelji z njo prepojil in s tem omehčal. Razume se, da so zunanji obodni temelji mnogo bolj izpostavljeni možnosti, da prodre do njih voda in razmehča svet pod njimi kot pa notranji, katere ščitijo prav ti obodni temelji.

V resnici so vedno vsi obodni temelji iz pravkar opisanih razlogov postavljeni na relativno bolj razmehčan teren, kot pa notranji, in se vsled tega globlje posedajo. Seveda je razlika v posejkih obodnih in notranjih temeljev zelo majhna in znaša navadno kvečjemu nekaj milimetrov, vendar pa je redno vzrok nadaljnjim pojavom, kakršne je možno opazovati pri vseh stavbah, ki so grajene pod takimi pogoji.

Posebno značilno je to za stavbe s prečnim nosilnim sistemom, to se pravi, da nosijo stropove oba zunanja stranska in notranji zidovi, ki stoje pravokotno na obodne vzdolžne zidove. Na ta način so grajene vse stavbe novega naselja v Semedeli. Več kot polovica jih je že pod streho. Zgrajene so bile skoraj istočasno, vse na isti način; torej pod istimi pogoji in na vseh so se pojavile na istih mestih razpoke. Počili so parapetni zidovi v kleti. To so 1 m visoki zidovi pod okenskim odprtini. Vsi obodni kletni zidovi so zidani do višine okenskih odprtini v debelini velikosti ene opeke, torej 25 cm, z zunanje strani pa jim je bila dobetonirana 15 cm debela plast betona, tako da znaša cela debelina zidu 40 cm. Običajna izvedba je sicer poln betonski zid v kleti, vendar je možno na ta način precej prihraniti na račun dražjega betona in dvojnega opaža, ne glede na prihranek na času.

Počil je torej, lahko rečemo, samo 15 cm debeli betonski zid pod okenskim odprtini v kleti, kjer nosi samo samega sebe, kajti opečni zid je veliko podajnejši in je v njem razpoke težko zaslediti. Na istih mestih pa je možno ugotoviti razpoke tudi na temelju, in sicer v podaljškju razpoke na parapetnem zidu.

Najširše so razpoke (do 2 mm) na vrhu tam, kjer se iztekajo v okenski odprtino, navzdol proti temelju pa se tanjšajo in končno popolnoma izginejo. Podobna je, kakor da bi bil počil nosilec, samo da je ta v našem primeru obrnjen narobe. Ne pritiska zid s preveliko težo na temelj, obratno ta temelj ne pritiska na zemljo z isto silo kot njegov polno obremenjen sosed, ker je v zidu nad njim okenska odprtina in se vsled tega ne poseda v zemljo enako kot temelj nosilnega zidu. Naravno bi bilo seveda, ko bi vsak kvadratni centimeter temeljev pritiskal z enako težo, vendar tega ni mogoče doseči, ker bi moral biti temelj pod okensko odprtino vsled premajhne obremenitve ožji od samega zidu!

Temelj neobremenjenega zidu torej ni mogel slediti naravnemu posedanju temelja nosilnega zidu, zato se je napel. Posledica tega pa so razpoke v nad njim ležečem parapetnem zidu, dočim je temelj sam ostal nedotaknjen do tiste višine, pri kateri so pojavljajoče se natezne sile prekoračile mejo odpornosti narmiranega betona.

Jasno je torej, da so se razpoke pojavile tam, kjer temelji niso zadosti obremenjeni, to se pravi, kjer niso nosilni in videli smo tudi zakaj. Take razpoke seveda ne morejo ogroziti obstoja stavbe in so, kot smo to že preje omenili, običajen pojav. Pojavljajo se med gradnjo, ko pa je stavba pozidana do vrha, se umirijo.

Neupravičen je torej strah, da bi se gradbena dela na stanovanjskem naselju v Semedeli zaradi tega zavlekla. Dela na objektih tečejo nemoteno naprej in prva skupina 15 hiš bo koncem leta že pripravljena za vselitev.

Vidmar B.

Pred premiero Gledališča Slovenskega Primorja

EMILE ZOLA: THERESE RAQUIN

Dne 18. t. m. bo odprlo Gledališče Slovenskega Primorja — po številnih predsezonskih gostovanjih z Gondonijem »Lažnikom« — oficalno sezono 1955-56. Prva premiera bo Zolajeva drama »Thérèse Raquin«.

V zgodovini evropskega gledališča je Thérèse Raquin prva naturalistična, takorekoč prva moderna drama. Zola jo je prelijl iz romana v dramsko obliko za Antoinovo »Osvojenega gledališča«, ki je prav s tem uspehom utrlj pot na oder Becquesu, Ibsenu, Strindbergu. Sprostil je šablonski dramaturški obrazec romantike in privedel na oder novo osebo, novo družbo, nov dialog, nov način igre. S »Thérèse Raquin« zaživi konec 19. stoletja na evropskih odrih vrsta dram z zanimivimi usodami modernih ženskih likov: Ibsenova »Nora« in »Sirahovi«, Strindbergova »Gospodična Julija« in »Smrtni ples«, Becquesova »Parizanka«, — da naštejemo le vrhunska dela novejših dramatik. S »Thérèse Raquin«, ki nudi igralcem vloge, kjer končno lahko zažive nezagano, pristno življenje — v nasprotju z dotedanjimi romantično nategnjenimi, patetičnimi tiradami — se utrdi slava nove generacije velikih igralcev. (»Thérèse Raquin« je bila prva vloga Eleonore Duse in z njo je doživela prodoren uspeh).

Vse to so dejstva, ki imajo za zgodovino evropskega gledališča epohalen pomen, pa se jih danes komaj še spominjamo. Samo zaradi tega bi danes »Thérèse Raquin« prav gotovo ne forsirali v mnogih repertoarjih Evrope in Amerike, če ...

Ce nam ne bi bila prav danes »Thérèse Raquin« novo odkritje. S

Posvetovanje prosvetnih delavcev v Piranu

Proteklo soboto, to je 8. oktobra, so se zbrali v Piranu, prvič v tem šolskem letu, učitelji in profesorji k sektorskemu posvetovanju prosvetnih delavcev, ki jim je zaupana vzgoja šolsobveznih otrok v območju nove piranske občine.

Po vsebinsko bogatem uvodnem predavanju okrajnega šolskega nadzornika tov. prof. Valentinčiča Jožeta »O družbeni vlogi učiteljstva«, ki gre vzporedno s hotenji časa in naše socialistične družbene ureditve, se je sprostilo živahno razpravljanje o vseh važnejših naloga sodobnega učitelja pri vzgoji naše šolske mladine. Posebej so se še zadržali pri vprašanju učiteljevega odnosa do družbe in deleža pri splošnem izobraževanju prebivalstva, torej pri odnosu do izvenšolskega ljudskoprosvetnega dela.

V razpravi in razgovorih nanizana vprašanja v celoti opravičujejo in celo terjajo podobne sestanke, ki bi pa morali biti časovno manj utesnjeni. Varčno odmerjeni čas večkrat ni na mestu. To je dokazal tudi potek imenovanega posvetovanja, zaradi česar je občutno trpel delovni del. Skerčitev sporeda drugega dela posvetovanja je šla tokrat na račun vsebinske vrednosti obravnavanih vprašanj.

Drugi del posvetovanja, ki je obsegal razpravo in razgovore o učnih načrtih, o metodiki poučevanja, predvsem o najnostni nazornega pouka, dalje, nakazal je občutno vrzeli pri uvajanju teoretičnih napotkov za praktično rabo, pokazal razliko med nekdanjim »teoretiziranim« poučevanjem in sodobnim, ki terja nazornost (o tem je na posvetovanju še posebej razglabljal tov. Zadnek Milan), — je uspešno vodil šolski nadzornik tov. Vidmar.

Vse posvetovanje, pri katerem je bil navzoč tudi predsednik nove piranske občine tov. Davorin Ferligoj, predsednik šolskega sveta za občino Piran tov. Zadnek Milan, član okrajnega odbora SZDL in drugi, je potekalo v vzdušju medsebojnega tovarštva in povezave. K temu more doprinesiti lep delež ravno učiteljstvo, ki mu je zaupana vzgoja mladega rodu.

L O M

Thérèse Raquin« se nam namreč godi kakor z vsemi velikimi mojstrovini, ki so prodrle v svojem času predvsem kot novost: novosti, ki jih je razodela občinstvu konec 19. stoletja Zolajeva drama, so nam že davno nezanimiva vsakdanjost. Toda umetnina je večja kakor novosti, ki jih je prinesla svoji dobi. Umetnina živi svoje življenje, življenje večno veljavnih, občečloveških lepot in resnic, ki jih odkrije šele poznejša doba ne meneč se za senzacije nekdanjih, več ali manj formalnih revolucij.

Iz tega vidika se nam kaže danes Zolajeva »Thérèse Raquin« kot kristalno čista, klasična mojstrovina. Ekspozicija, ki se prične kot uvod v poljuhen ljubzenski trikotnik šablonske meščanske drame, se z naglim, silovitim obratom hudo urnih strasti, ki drve dosledno k skrajnemu dejanju — zločinu — nenadoma razraste v prometejski boj, ki ga bije človek v sebi od pamtikeva; boj med elementarnimi strastmi in višjo človeško naravo. Tam,

kjer se povprečna meščanska drama navadno zaključí — se Zolajeva drama šele prične. Etični imperativ »Thérèse Raquin«, simbolno oživljen v stari, otrpli maski onemele gospe Raquin, potegne v vrtnec trpljenja tudi doslej tepega morilca Laurenta, da ga dvigne do končne, človeško najvišje zmage: do fizične propasti v moralnem očiščenju.

Konflikt takega globokega razmaha, tako občečloveških potez, tako kristalne obdelave težko najdemo v najmodernejših dramah.

In nič čudnega, če je našla »Thérèse Raquin« filmsko obdelavo v moderni preobleki. Nič čudnega, če uživa danes po odrih Evrope in Amerike širši sloves kakor Ibsen in Strindberg.

Tu so najlepše potrjene besede Anatola Francea: »Zola je vest človeštva«.

Zato smo ga tudi vzstavili kot prvega v repertoar, ki mu morajo biti vprašanja vesti vedno prva. Djurdjica Flere

SEJA SVETA ZA PROSVETO IN KULTURO OLO KOPER

Izobraževanje in vzgoja množic prva naloga ljudske prosvete

Na zadnji seji okrajnega sveta za prosveto in kulturo je poročal predsednik iniciativnega odbora Ljudske prosvete Srečko Vilhar o ljudsko-prosvetni dejavnosti na našem področju. Po njegovih navedbah se število društev in posebno članstva vedno menja, zato bi bilo težko povedati dokončno število. Na področju OLO Koper imamo 57 ljudsko-prosvetnih društev s približno 6600 člani. Od tega je 9 »Svobod«, ki se pa ne razlikujejo veliko od ostalih društev, z izjemo Sečovelj. V naših kulturno-prosvetnih društvih je največ kmetov, obrtnikov in delovne inteligence, najmanj pa delavcev. Najkvalitetnejše delo na področju kulturno-prosvetne dejavnosti je bilo na Postojnskem, največ pomoči pa bi potrebovali Brkini in del Slov. Istre, ki je bila del bivšega sežanskega okraja. Poročilo je dalje omenjalo, da je bila v lanskem letu najbolj živahna dramska dejavnost (Koper 67 predstav, Postojna 90, Sežana 47), medtem ko so pevski zbori nazadovali. Število zborov, kakor tudi nastopov, se je zelo skrcilo. Največ ljudskih knjižnic smo imeli v sežanskem okraju. Po knjižni akciji, ki je bila le'os, se je stanje knjižnic zelo izboljšalo. Vendar se dogaja v nekaterih krajih, da so knjige lepo zložene na policah, na njih pa se nabira prah. Nihče si jih ne izposoja (Gračišče). V koprskem okraju imamo razen ljudskih tudi štiri študijske knjižnice (Koper, Piran, Postojna in Sežana). Tudi Ljudska univerza je najboljše delovala na Postojnskem, kjer so imeli 88 predavanj, in vrsto tečajev, na Koprskem veliko manj, na Sežanskem pa Ljudske univerze sploh nimajo, ampak le izobraževalne odseke.

V diskusiji po referatu tov. Vilharja so člani sveta za prosveto in kulturo poudarili najbolj peneša vprašanja našega kulturno-prosvetnega dela. To je predvsem vsebina kulturnih prireditvev in udeležba prebivalstva. Statistika je pokazala da se n. pr. v Kopru samem udeležuje le 30% slovenskega prebivalstva kulturnih prireditvev in da pride pri nas komaj na 1200 ljudi eno prosvetno društvo. Ljudskoprosvetna društva posvečajo premalo pozornosti našim dijakom, ki bi jih morali vsekakor pritegniti ob počitnicah. Onemogočiti je treba tudi nekatere vplive klerikalizma, ki so sicer izolirani, pa vendar tam, kjer se pojavljajo, otežkočajo naše kulturno-prosvetno delo. Največ tega vpliva je še na Sežanskem, najmanj na Postojnskem, pojavlja pa se tudi v nekaterih vaseh na Ko-

prskem (Dekani, ki predstavljajo poseben problem). Govorili so tudi o načinu kulturno-prosvetnih prireditvev, katerim sledi vedno ples kot nekaka vaba.

Predsednik sveta dr. Svetozar Polič je po referatu tov. Vilharja govoril o najvažnejši nalogi Ljudske prosvete, to je o izobraževanju in vzgoji ljudskih množic v socialističnem duhu. Kulturno-prosvetno delo tudi ne sme sloniti na enem samem človeku, ampak na kolektivu. Zato je treba vzgajati kadre, naziti pri sestavi odborov ljudsko-prosvetnih društev, kajti prosvetno društvo bo tako, kot bo njen odbor.

Prevelika dotacija ne vpliva pozitivno na društvo, ker mu jemlje samoiniciativo in iznajdljivost, materialna pomoč pa je vsekakor potrebna, zato so vsi trije bivši okrajji tudi dobili lansko leto devet milijonov dinarjev.

Člani so sklenili, da bodo s problematiko ljudsko-prosvetnega dela seznanili občinske svete in predlagali še razpisovanje nagrad za najboljša društva in za ljudske igre s sodobno, socialistično tematiko. Za potrebe dramskih druščin po vaseh bi bilo dobro ustanoviti v Kopru center, ki bi zbiral vsa dobra dramska dela in gledališke rekvizite.

V drugi točki dnevnega reda je Svet sprejel proračune Muzeja, Arhiva, Ljudske prosvete, Gledališča Slovenskega Primorja in revije Bori. Proračune bo pregledal v odobritvi OLO. Sprejet je bil tudi pravilnik GSP, ki dobi dodatno točko, da sta v okviru GSP tudi baletni in lutkovni odsek, in tarifni pravilnik Radia Koper, ki bo veljal za letošnje leto. Imenovali so še upravni odbor GSP, v katerega bo izvolila Gorica štiri člane, Koper pa šest. Člani iz Kopra so: dr. Svetozar Polič, Jože Jerala, Marcel Rožanc in Vladimir Lovec iz Kopra, Jože Arah iz Postojne in Miro Kranjc iz Sežane. Gorica še ni imenovala svojih zastopnikov.

Svet za prosveto in kulturo OLO Koper bo sklical posvetovanje z vsemi občinskimi predsedniki svetov. Občinski sveti povsod še niso imeli sej, v kolikor pa so jih imeli, so v glavnem obravnavali šolska vprašanja. Povsod tudi nimajo ločenih svetov za šolstvo ter za prosveto in kulturo (le Koper, Piran, Postojna in Ilirska Bistrica), sveti ne poznajo svojih kompetenc itd.

Ob koncu so še določili dnevni red prihodnje seje, kjer bodo obravnavali kot glavno točko probleme. Študijske knjižnice. Okrajnega muzeja in zgodovinskega arhiva.

Spev rodni zemlji

Zapisek ob slovenskem prevodu knjige: ILIAS VENEZIS — EOLSKA ZEMLJA, prevedel Lino Legiša, izdala Cankarjeva založba

V zadnjih tridesetih letih se je posebno razvila novogrška proza. Kajti šele leta 1917., 30 let po Psihianisovih poskusih, da bi uvedli grški ljudski jezik — dimotiki —, je bila uzakonjena v osnovnih šolah prava ljudska govorica. V to razdobje spadajo torej imena novogrške proze Mirivilis, Köndoglu, Kastanakis, Politis, Terzakis, Petsalis, Theotokas, Vutiras, Kökkinis in drugi, med katerimi zavzema nedvomno odlično mesto tudi Ilias Venezis.

Ilias Venezis je maloazijski Grk. Rodil se je v Aivaliju (nekoč Cidonija) leta 1904., a je že kot dvajsetleten fant moral bežati v Atene, kjer je bil dolga leta bančni uradnik.

Da bi bolje razumeli njegovo literarno delo, ki ima v večji meri avtobiografski značaj, moramo stalno imeti pred očmi njegovo življenje ali usodo, ki je ena izmed tisočev, kakršne so doživeli maloazijski Grki.

Tisočletja nazaj so Grki prebivali na obalah Male Azije; morje in zemlja ob njem — to je bila njihova domovina. Toda v letih, ki so sledila prvi svetovni vojni, so ti maloazijski Grki morali zapustiti tisoč let stara bivališča in emigrirati na otoke ali v Grčijo samo. To je bil težak udarec, ki ga grško ljudstvo ni moglo kar tako preboleti. In če se je že v novi domovini kolikor toliko znašlo, vendar ni nikdar moglo pozabiti na zemljo, na tisto, ki ne more nikdar izginiti iz srca, kateremu je dala življenje. Tej zemlji so se sicer uradno odrekli, zdi se pa — in roman nam to daje slutiti, — da se je vedno čutilo njene duhovne lastnike.

In prav tu je jedro vsega Venezisovega umetniškega ustvarjanja: tragedija maloazijskih Grkov.

V temnem avtobiografskem delu »Številka 21.328« (1931) nam v grobem realizmu slika svoje izkušnje in svoje trpljenje, ki ga je pretrpel v turskem ujetništvu, ko je bil z drugimi sonarodnjaki le številka v delovni četi. Knjiga nam odkriva nezasišano trpljenje in krutost, ki jo rše na ozadje prve svetovne vojne in poraza.

To je bila njegova prva etapa; odslej naprej bo ostal zvest svojemu ljudstvu in njegovim mučeniški poti v izgnanstvo.

Ze v romanu »Jasmine« (1939)

Plesalka Leslie Caron, ki pleše in igra tudi v ameriskem filmu »AMERIKANEC V PARIZU«, ki ga bodo ponovno vrteli v naših kinodvoranah. Razen tega bomo videli prihodnji teden še italijanski film »LOČITEV NA POSTAJI: in ameriški film »ONSTRAN MISSOURIJA«.

prikazuje skupino teh ljudi, ki si v letu 1923. poskušajo postaviti nove domove v novi domovini na obrežju Atike. Iz te skupine se dvignjejo nekatere postave in značaji, vendar je roman brez glavnega junaka. Zato je pa roman prava epopeja izkoreninjenec. Osebe se s svojimi dejanji enakomerno vrstijo in dogajanje se zgoščuje v več ali manj stranskih dogodkih.

O tej izgubljeni zemlji — Mali Aziji — je Venezis napisal zbirko nove »Egeje« (1941) ter roman, ki smo ga tudi Slovenci dobili te dni v prevodu Lina Legiše, z naslovom »EOLSKA ZEMLJA«.

Eolida! to je njegova načrt in bolečina, skrb in potešenje. Vrača (Nadaljevanje na 11. strani)

Zaključek drugega posvetovanja jugoslovenskih konservatorjev

Izjava ravnatelja Zavoda za varstvo kulturnih spomenikov LRS Eda Turnherja

V torek so zaključili v Kopru jugoslovenski konservatorji drugo posvetovanje, ki se je začelo 3. oktobra v Ljubljani. Okrog sto zastopnikov jugoslovenskih konservatorskih in muzejskih institucij si je v desetdnevnem potovanju po Sloveniji ogledalo prazgodovinske, rimske, fevdalne, etnografske in tehniške spomenike, spomenike narodnoosvobodilne borbe in prirodne znamenitosti Slovenije.

Posvetovanja so se med drugimi udeležili tudi prezident Zveznega zavoda za varstvo kulturnih spomenikov Avstrije dr. Demus, direktor instituta za umetnostno zgodovino pri tem zavodu dr. Frolt, koroški deželni konservator dr. Hartwagner in arhitek konservator dr. Forlatti iz Benetk.

Zaključnemu posvetovanju v Kopru so prisostvovali predsednik sveta za kulturo in prosveto okrajnega ljudskega odbora v Kopru dr. Svetozar Polič, tajnik okrajnega ljudskega odbora Črtomir Kolenc ter drugi predstavniki političnega in kulturnega življenja koprskega okraja.

Ravnatelj Zavoda za spomeniško varstvo ljudske republike Slovenije Edo Turnher pa je ob tej priložnosti dal našemu sodelavcu naslednjo izjavo:

»Na prvem posvetovanju jugoslovenskih konservatorjev, ki je bilo pred doema letoma v Splitu, so obravnavali predvsem načelna vprašanja spomeniškega varstva, to so vprašanja varstva okolja, dokumentarnih sestavnih delov, umetniških svojstvenosti spomenikov in podobno. Drugo posvetovanje pa, ki se je zaključilo v Kopru, je imelo nalogo, da praktično pokaže izvajanje teh načel na spomenikih samih. Zaradi tega so si udeleženci posvetovanja ogledali vse najpomembnejše kulturne spomenike v Ljubljani, na Gorenjskem, Stajerskem, Dolenjskem in na Primorskem.

Posebno pozornost so posvetili ogledu fresk iz 15. stoletja v Hrastovljah, urbanističnemu oblikovanju Kopra, Pirana in Idrije ter bolnici Franji v Pisci nad Cerknem.

V urbanističnem pogledu je Piranu in Kopru priznana posebna kakovost, ki terja, da ju razvijamo v skladu z njunima pokrajinskima lepotama in z zgodovinsko dokumentarnostjo njihovih tlorisov. Piran in Koper sta namreč svojstvena predstavnika slovenske urbanistične kulture v našem Primorju.

V Idriji so člani posvetovanja ugotovili, da hrani dragocene tehniške spomenike rudarstva, svojstvene rudarske stavbe in je zato pomemben lepotni ter tehniški spomenik slovenske rudarske kulture, ki pa je bila do danes premalo upoštevana.

Na splošno je drugo posvetovanje jugoslovenskih konservatorjev potrdilo pravilnost in pomembnost spomeniško varstvenih del v Sloveniji. Posebej pa je ugotovilo širino slovenskega spomeniškega varstva, ki obravnava vse vrste spomenikov od arheoloških do umetnostnih. Tako so med drugim letos prvič v zgodovini jugoslovenskega varstva posvetili tudi posebno pozornost spomenikom tehniške kulture s središčem v rudarskih zgodovinskih objektih Idrije.«

V Piranu so ustanovili Društvo prijateljev mladine

«... Skrb za vzgojo naših otrok, ki pomenijo srečnejšo prihodnost naših narodov, ni stvar posameznikov, temveč vse družbe... To je naš bodoči rod, ki bo prej ali slej prevzel težko pridobljeno ljudsko oblast v svoje roke... Ne more nam biti vseeno, kakšno mladino imamo...» in tako dalje. Skrb, skrb. Skrb za naš naraščaj, za nove ljudi, ki bodo že jutri prevzeli krmilo javnega življenja iz rok onih, ki so si s svojim neutrudnim delom za blaginjo vseh nas pridužili počitek, mir in uživanje sadov svojega dela.

Tako nekako bi nadaljeval, če bi se hotel na dolgo in na široko razpisati o družbeni vlogi pravilne vzgoje otrok in doraščajoče mladine. V Piranu je to dobro opravila tov. Zadnek Nada s svojim predavanjem na ustanovnem občnem zboru Društva prijateljev mladine.

O namenu in pomenu Društva prijateljev mladine je bilo že toliko govorenega in napisanega, da bi bilo posplošeno obravnavanje teh pojmov kar odveč. Menim, da se bolj plača govoriti o tem, kaj bi bilo potrebno in kaj bi bilo v doglednem času tudi mogoče storiti za naše otroke v Piranu. O tem je bilo na občnem zboru DPM precej besedovanja. Zdi se mi, da je zadel v črno tov. Troha, ko je dejal nekako takole: »Z otrokom ven z ozkih piranskih ulic in uličic, proč s cest in iz zatohlih stanovanj! Dajmo otroku sonca, zraka, prostora! Dajmo mu v prvi vrsti pogoje za zdrav telesni razvoj, duhovni potem ne bo zaostajal za njimi!«

Najprej torej otroško igrišče, s katerim se ponša že domala vsak trg, vsaka večja vas. Toda — kako in kje?

V mestu samem ni primerne prostora. Nekdo, če sem si prav zapisal, tov. Ražem, je spomnil navzoče na prostor pri samostanu ob grajskih razvalinah, kjer je lepo raščen gozdič in poslopje tik ob njem, ta prostor, pravijo, bi bil kot naša primeren za otroško igrišče. Toda tukaj na žalost domuje neka vojaška enota. Strinjamo se z mnenjem nekaterih članov DPM, da bi se vojaške oblasti pač ne protivile premestitvi te enote kam drugam.

Šmarje

V nedeljo smo imeli v Šmarjah roditeljski sestanek. Moramo reči, da smo bili močno razočarani nad udeležbo, saj smo že dve leti imeli dobro obiskane roditeljske sestanke, ki se jih je udeleževala večina staršev otrok naše osemletke. Letos pa tega, žal ne moremo reči. Izgovori so bili kaj slabi. Tako je nekaterim nagajala burja, drugi so bili zadržani z nujnimi deli v vinogradih. Mnenja smo, da tega nikakor ne moremo opravičiti, posebno če pomislimo, da je lahko prišel iz Kopra peš profesor Bratina, ki je imel zelo poučno predavanje. Čeprav še tako »nujno« delo, bi se moralo v takem primeru malo prej prekiniti, da bi lahko prišli na sestanek. Lani smo prav ob tem času imeli prvi roditeljski sestanek, pa je bila učilnica še prenamajna, čeprav je tudi tedaj bilo delo.

Upajmo, da bomo na prihodnjem sestanku lahko ugotovili drugačen odnos staršev do napredka in vzgoje svojih otrok.

—c

kjer bi mogla pod enakimi pogoji opravljati isto nalogo. Poskusimo, morda bo šlo! Upravni odbor piranskega Društva prijateljev mladine, ki mu načeluje prizadevna tov. Zadnek Nada, bo gotovo zbral vse sile in ob podpori vsega članstva dosegel, da bodo otroci prišli do prepotrebne igrišča. Če ne bo šlo pri enem koncu, bodo pač zagrabil pri drugem.

Kam pa z vsem tem živ-zavom, ki ga je v Piranu vedno več, ob deževju in burji? — Zaenkrat še v mračna in morda celo vlažna stanovanja med dober meter širokimi ulicami, dokler ne bo mogoče urediti vsih načrtov, med njimi drugega najvažnejšega, ki je, najti in urediti primerne prostore, kjer bi otroci preživljali svoj prosti čas ob igrah, ki imajo dvojni namen: kratkočasiti in hkrati vzgajati. Če bo tako, se prezaposlene mamice ne bodo več pritoževale, da se njihovi

otroci vse preveč potepajo po cestah in ulicah brez prepotrebne nadzorstva.

Na ustanovnem občnem zboru Društva prijateljev mladine v Piranu je bilo govora še o tem in onem. Omenim naj še razgovor o dejavnosti v »Tednu otroka« in priponim: najlepše in največ bi bilo storjenega v tem tednu, posvečenem skrbi za naš naraščaj (mimo že organiziranih predavanj, čajanke za otroke, obdarovanja in otroške filmske predstave), če bi na temeljih, ki si jih je postavilo piransko Društvo prijateljev mladine ravno v tem času zrasla resnična skrb za mladi rod in pritegnila v svoje vrste nove in nove člane resničnih prijateljev mladine. Ne bodo osamljeni. O tem že sedaj priča razumevanje ljudske oblasti in podjetij piranske mestne občine, ki se zavedajo, da brez nič ni nič in so Društvu že priskočili na pomoč. LOM.

Priprave za volitve v vaše odbore koprške občine

Po sklepu občinskega odbora bodo do konca oktobra na vsem območju koprške občine volitve v vaše odbore. V koprski občini bo devet krajevnih uradov, ki bodo opravljali administrativne posle, in 24 krajevnih odborov, ki bodo reševali lokalne gospodarske zadeve. Krajevni, oziroma vaški odbori bodo šteli od pet do devet članov. V pripravah za volitve organizirajo aktivni SZDL zborni volilci, na katerih predlagajo in volijo kandida-te.

V krajevni odbor Smarje bodo izvolili 7 odbornikov, v Koštaboni 4, v Pomjanu 4, v Krkavcih 5, v Gažonu 4, v Marezigah 6, v Tru-

škah 6, v Borštu 5, v Dekanih 4, v Antonu 6, na Skofijah 7, Plavjah 4, v Hrvatinih 6, Crnem kalu 5, v Brezovici in Lokki 6, v Rižani 5, v Gračišču 7, Sočergi 5, Gradinu 6, v Pregari 4, Topolovcu 5, Valdoltri 3, Skocijanu 5 in Vanganelu 6.

Prav tako bodo volitve v krajevne in vaške odbore v kratkem tudi v drugih občinah koprškega okraja.

Barka

Naša vas je precej oddaljena od glavnih prometnih zvez. Res je, da nas z glavno cesto veže pot, po kateri lahko pride v vas tudi avtomobil, vendar smo vedno v skrbeh, kadar je v primeru kake nenadne bolezni ali nesreče treba poklicati zdravnika. Ta skrb bo sedaj odpadla, ker bomo v kratkem dobili telefon. Telefonski aparat bomo namestili v zadrugi, da bo pri rokah za vsak nujen primer. —tr

Štanjel

Mlada igralska družina iz Kobje glave nas je v nedeljo prijetno presenetila s trodejanjo »Dve nevesti«. S to igro so mladi igralci gostovali v nekaterih vaseh na Krasu in na Goriškem. Prireditelj je lepo uspešna. Stevilna udeležba je pokazala, da se ljudje zanimajo za kulturne prireditve. Prav bi bilo, če bi tudi naša mladina naštudirala in uprizorila kako igro. mn—

Zatolmin

V Zatolminu že nekaj časa obratuje nova kopalnica s štirimi kabinami. Zanimivo je, da v Tolminu javne kopalnice ni in da zato zahajajo v Zatolmin tudi iz mesta. Poleg kopalnice je tu še knjižnica, ki pa je zelo revna, ker nima nobene izmed novih knjig. Morda bi bilo dobro, da bi bila mladina v tej vasi bolj agilna, pa bi se dalo marsikaj urediti, saj ima na razpolago lep prostor v Zadrugnem domu. Na splošno pa so v zadnjem času vse organizacije nekam zamrle, ne delajo več s istim elanom kot nekdanj. Kaj se ne bi dalo naštudirati kake igrice ali česa podobnega? Čemu pa je v Zadrugnem domu tako obsežna dvorana z odrom? Morda manjka v tej vasi nekoga, ki bi mladino vzpodbudil k delu? Morda. Ali pa tudi ne. Saj je v vasi dovolj mladih ljudi, ki bi naštudirali vsaj nekaj bolj pestrega kot je nedeljski ples. Mladina — začnimo!

ANDA

Pisma uredništvu

ZAKAJ NI KRUKA V OSPU

Po službeni dolžnosti sem moral nekaj dni prebiti v Ospu. To je obmejna vas v majhni dolini pod Krasom onstran Črnega kala in ima nad tristo prebivalcev. Ljudje se v glavnem ukvarjajo s kmetijstvom. V vasi imajo tudi svojo zadrugo, gostilno in šolo. Življenje v tej vasi je tako kot v mnogih drugih vaseh. Zal pa so Osapci nekoliko vstran od prometnih žil in po ozki cesti komaj pripelje v vas avtomobil.

Hraniti sem se nameraval v vaški gostilni. Ko sem naslednji dan hotel tam dobiti za malico obložen kruh, so mi povedali, da prav kruha nimajo. Potem sem poskusil v zadrugi trgovini, kjer so mi sicer tudi hoteli postreči s sirom, salamo, sardinami in z vsem, samo s kruhom ne. Torej v Ospu nimajo kruha. »Kako pa živite brez kruha?« sem vprašal vaščana. »Doma ga sami pečemo. Le večkrat nam zmanjka kvasa, ker ga naša zadruga ne dobavi dovolj in zaradi tega se večkrat zgodi, da ostanemo sem in tja brez kruha«. To je bil njegov odgovor. V trgovini pa pravijo, da jim ne »gre v račun« prodaja kruha, ker nikoli ne vedo, koliko ga bodo prodali. Razen tega pa v vasi nimajo pekarnice.

Toda kljub temu bi lahko v trgovini prodajali kruh. Saj ga pekarna v Katinari speče dovolj za delavce na cesti in bi ga lahko spekla še sto kilogramov dnevno za Osapce. Vprašanje prevoza prav tako ni tak problem, saj odpelje vsako jutro vozniš iz vasi mleko do Katinare in bi nazaj grede lahko pripeljal kruh. Samo poslovodja zadrugne trgovine bi se moral za to resneje zavzeti. BT

KOPER POTREBUJE CVETLIČARNO!

Tov. urednik! Po rešitvi tržaškega vprašanja se je tudi naše mesto začelo hitro razvijati. V Koper, politično, gospodarsko in kulturno središče

Istre prihaja vedno več ljudi. Skoro vsak dan zasledimo nove objekte, trgovine, poslovalnice in druge lokale, ki jih prej tukaj ni bilo, a jih sedaj zahteva hiter in nenehen razvoj!

En lokal pa vendar že dolgo pogrešamo: to je cvetličarna! Ob raznih posebnih priložnostih (rojstvu, poroki, godovih, smrti itd.), ko se je tega ali onega treba spomniti s šopkom rož, ali pa tedaj, ko bi rad svojo sobico ali stanovanje olepšal in ga napravil bolj prijetnega, tedaj prideš do — skoraj nerešljivega problema: kje dobiti šopek rož, vevenc, mali asparagus v lončku in podobno. Cvetličarne, kamor bi se lahko zatekel v takem primeru, pa v Kopru ni! Zakaj je ni? Izgleda, da na tak lokal nismo dosedaj mislili in da smo se zadovoljili z rožami, ki so jih v Koper prinesle vsako jutro mlekarice, ki so te »rože« nabrale v svojem vrtičku ali pa jih celo natrgale med potjo v Koper nekje ob cesti. Če pa se s temi rožami nismo zadovoljili, smo morali sesti v avtomobil in v vrtnarijo v Portorož!

Tako ne more več dalje! V Kopru je treba nujno odpreti cvetličarno. Potreben lokal bi lahko našli, prav tako pa tudi človeka, ki bi cvetličarno vodil. Zainteresirani forumi naj o tem razmislijo (samo prosim ne predolgo) in napravijo vse, da dobi Koper čimprej tudi to prodajalno.

Tugo

ALI JE TO TRGOVSKA MORALA

Pred dnevi sem v Izoli naletel na tale dogodek. Kmet Giuseppe Pugliese je v tamkajšnji zadrugo pripeljal na prodaj lepa granatna jabolka. Zadruga je jabolka sprejela in jih kmetu plačala po 15 din za kilogram. Komaj dobre pol ure za tem so se tista jabolka pojavila v izložbi bližnje trgovine, kjer so jih prodajali po 40 din kg! Vprašal sem prodajalko, kdo določa cene in dobil odgovor, da je to komercialist. Na odločen nastop so ceno znižali na 28 din kg.

Mislím, da bi morali ljudje sami ožigosati take primere nepoštenih trgovin in takoj obvestiti organe inspekcije in tisk. Tako bi take in podobne lovce za dobičkom na škodo potrošnika kmalu spravili k pameti. Opazovalec

Pivopromet

TRGOVINA S PIVOM TER RAZNIMI BREZALKOHOLNIMI PIJAČAMI NA DEBELO

V NASIH SKLADISCIH DOBITE NAJBOLJŠE TEMNO IN BELO »UNION« PIVO PO SOLIDNIH CENAH. DOBAVA FRANCO KUPEC

KEMICNO INDUSTRIJSKO PODJETJE

„SODA“ v Kopru

IZDELUJE VSE VRSTE KEMICNIH CISTIL — GOSPODINJE!
MNOGO TRUDA SI BOSTE PRIHRANILE Z UPORABO NASIH IZDELKOV

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR V KOPRU

obveščča, da sprejema stranke ob ponedeljkih, sredah in petkih od 9. do 12. ure

ZADRUŽNO PODJETJE
»FRUKTUS« KOPER

Veletrgovina s sadjem in zelenjavo — izvoz — uvoz; telefon 74; skladišče 155; proizvaja paradiznikovo mezgo, marmelado, džeme. Oljarna in destilacija

TOVARNA „ARRIGONI“ IZOLA

IZDELUJE RAZNE VRSTE RIBJIH KONSERV, KOT SARDINE V OLJU, SKUSE V OLJU, TUNO V OLJU, RAZNE VRSTE FILETOV, RIBJO PASTO, PIKANTNE PREDJEDI
KONSERVIRA RAZNO POVRTNINO IN SADJE, PARADIZNIKOVO MEZGO, VLOZEN PARADIZNIK, JAJCEVEC, KOMPOTE, DZEME IN MARMELADE

Prvo grozdie na posestvu Črni kal Teden otroka v Strunjanu

Leta 1952 so v Črnem kalu tri KDZ začele pripravljati zupušene pašnike za nove vinograde in sadovnjake v dolini pod Črnim kalom. Po reorganizaciji KDZ leta 1953 je nadaljnjo obnavljanje prevzela kmetijska zadruga Črni kal. Že tisto leto je posadila s trtami 26 hektarjev vinogradov. Z obnavljanjem je nadaljevala v letu 1954 in posadila 15 hektarjev, letošnje spomlad pa je nasadila še 4 hektarje novih vinogradov. Z obnavljanjem bo nadaljevala tudi prihodnje leto in bo uredila še 9 hektarjev novih vinogradov. Prav tako je zadruga leta 1954 uredila in zasadila 8 hektarov strnjene sadovnjake. Letošnje jesen in prihodnje pomlad bo nasadila še nadaljnjih pet hektarjev strnjene sadovnjake.

Za nadaljnjo obnovo vinogradov na vsem področju Črnokalske doline je zadruga lani uredila en hektar matičnjaka. Dober in izbran trsni material bodo iz tega matičnjaka lahko dobili tudi vinogradniki v okoliških vaseh.

Pri saditvi novih vinogradov so izbrali tiste sorte, ki so kraju najbolj primerne in dajejo dobro vino. Od belih sort so nasadili: malvazijo, beli in sivi pinot ter tokajc, od črnih pa kabernet, merlot in kabernet-frank. Od namiznih sort so nasadili le manjše število trt. Sadne sorte so v glavnem: viljamovke, pastorjevke in košja, od breskev pa majski cvet, Alberta, Pistoja in Admiral Devey.

Prejšnji teden so na posestvu imeli trgatveni praznik. 40 trgčev in trgatič je odšlo v nove vinograde v Strani in natrgalo okrog 2 vagona grozdja. To je prvi pridelek po večletnem delu in vlaganju investicij. Natrgano grozdje, v glavnem sorte malvazija, ki je doseglo 21 stopinj sladkorja, so oddali podjetju Vinkoper na odprti račun. Namiznega grozdja so natrgali okrog 50 stotov. Ljudje se ob urejevanju teh vinogradov govorijo, da tu ne bodo nikoli trkali grozdja. Danes pa že povprašujejo po cepcih, da bodo te sorte uvedli v svojih vinogradih.

S pridelkom, ki so ga letos natrgali, bodo krili stroške obdelovanja in oskrbovanja vinogradov. Računajo, da bodo prihodnje leto natrgali najmanj 10 vagonov grozdja in nabrali nad dva vagona sadja. Ko bodo do sedaj nasajeni novi vinogradi v letih 1956 in 1957 začeli dajati polne pridelke, bodo šele postali gospodarsko rentabilni.

Ta kraj z osmimi vasi je bil eden najbolj pasivnih predelov. Prebivalci so vedno iskali zaslužka v Trstu in drugod. V zemlji pa je ležal zaklad, ki ga sami niso mogli in znali dvigniti. Zdaj pa je kmetijska zadruga s pomočjo ljudske oblasti po starem pregovoru našla za vse te prebivalce — pod vsakim brinovim grmom kos kruha in pod vsakim kamnom krajcar.

Do sedaj so za ureditev novih vi-

nogradov in sadovnjakov, nabavo treh traktorjev, traktorske škroplilnice, treh večbrzdskih plugov, motokultivatorja in drugega orodja porabili okrog 55 milijonov dinarjev. V letih 1956 do 1960 bodo uredili še 35 ha vinogradov in 22 ha sadovnjakov. Zgradili bodo hlev za 36 glav živine, skladišče za 10 vagonov krme, remizo za shranjevanje strojev in vozov, glavno skladišče, gnojšče z gnojnično jamo, skladišče za gorivo itd.

Sadarska razstava v Ilirski Bistrici

V nedeljo bodo v Ilirski Bistrici v prostorih podjetja »Zadrugnik« odprli veliko salno razstavo, kjer bodo brkiški sadjarji razstavljali nad sto stotov najlepših in zbranih jabolk. Kot znano, je letos sadno drevje v Brkihi dobro obrodilo. V takih letinah je prav, da poka-

Vzorni vinogradi in sadovnjaki v Črnem kalu bodo služili tudi kot študijski objekt fakultete za agronomijo, dozdarstvo in veterinarstvo v Ljubljani. Našim vinogradniškim in sadjarskim strokovnjakom pa bodo nasadi služili za vse raziskovalno in znanstveno delo iz vinogradništva. To bo velikega pomena in bo istočasno velik doprinos k hitrejšemu napredku vinogradništva in sadjarstva v Istri in drugod.

A. P.

žemo, kaj smo dobrega in lepega pridelali. Sadjarski strokovnjaki pravijo, da takega sadja, kot bo razstavljeno v Ilirski Bistrici, nimajo nikjer več v Evropi.

Razstavo bodo odprli ob 9. uri. Imela bo pet oddelkov: 1. sadjarsko-trgovski, kjer bodo razstavljali sadje v zabojih za izvoz; 2. poučni, ki ga bo organizirala agronomska fakulteta; 3. agrotehnični, ki bo urejen po navodilih Agrotehnike iz Ljubljane; 4. predelovalno-industrijski, kjer bosta svoje izdelke razstavljali podjetji Fructus iz Kopra in tovarna Arrigoni iz Izoe in 5. čebelarški, ki ga bo uredila čebelarška podružnica v Ilirski Bistrici.

Razstavni odbor pripravlja za razstavljalce denarne in druge nagrade. Razen denarnih bodo razstavljalci dobili kot nagrade tudi enoletne brezplačne naročnine na revijo Naša vas, ali pa na Sadjarja in vrtnarja.

Za to razstavo je med prebivalci veliko zanimanje. Gotovo bo to taka gospodarska manifestacija, ki bo marsikateremu sadjarju pokazala, kaj se da napraviti in pridelati v dobro urejenih in oskrbovanih sadovnjakih. Fl.

Dve novi tovarni na Tolminskem

Tovarna za uživalne svečke »Elektrotehnika« urejuječasne delavnice. Do sedaj so montirali več strojev, nove pa še vedno dovažajo. To bo prva tovarna te vrste v vsej Jugoslaviji in bo predvidoma krila vse domače potrebe. Pri polnem obratovanju bo zaposlila nad 200 delavcev.

V Podbrdu v Baški grapi končujejo dela pri adaptiranju nekdanjih italijanskih vojašnic za tovarno volnenih izdelkov »Bača«. Predvidevajo, da bo nova tovarna z novim letom začela s poskusnim obratovanjem. Za tako pasivni predel, kot je prav Baška grapa, bo to velika pridobitev, ker bo v tovarni dobilo zaposlitev večje število žensk.

Tako so urejevali terase za nove vinograde leta 1943

Obnovljena osnovna šola v Solkanu

Prejšnjo nedeljo so v Solkanu odprli obnovljeno osnovno šolo. Na proslavi je bilo veliko število staršev in otrok.

Z obnavljanjem zgradbe so začeli meseca avgusta. Dela je prevzelo podjetje »Remont« iz Nove Gorice. Treba je bilo napraviti večja okna, nov pod, prenoviti pročelje itd. Po dveh mesecih dela je šola dobila popolnoma drugačno lice. Vse štiri učilnice so sedaj svetle in zračne, imajo nove parkete ter lepo pobeljene stene. 161 otrok, ki obiskujejo šolo, se pred vhodom v razrede preobuje v copate, da ne poškoduje parketa. Učilnice so opremljene z novimi klopmi in tablam. V šolski zgradbi je tudi študijska knjižnica.

Za obnovo šole so investirali okrog tri milijone dinarjev.

D. S.

Divača

Na zadnji seji kmetijske zadruge Lokev, ki je bila v prostorih združnega doma v Divači, so razpravljali o predlogu, da bi stavba združnega doma v Divači prešla v upravljanje občine, in da bi ista prevzela tudi vse obveznosti, ki so nastale z gradnjo doma, ki znašajo danes 8.088.000 din. Pri seji je bil navzoč tudi predsednik občine Divača, tov. Janko Valentinčič in predstavnik Okrajne zadrugske zveze v Kopru. Predsednik občine je v kratkem povedal, da bi bila taka rešitev v obojestransko korist, kmetijski zadrugi bi s tem prenosom lastništva odpadle vse obveznosti. S sredstvi, ki jih bo lahko ustvarila v bodoče, bo lahko pomagala članom pri pospeševanju kmetijstva. štvo iz Pivke.

od sedaj naprej stalno delovala. Na roditeljskem sestanku smo se s starši pogovorili o vseh vprašanih, ki zanimajo šolo in dom, to je učitelje in starše. Predvsem smo na tem sestanku poudarjali potrebo po sodelovanju staršev z učitelji pri vzgoji otrok. Učnih in vzgojnih problemov ne moremo ločiti, ker so tesno povezani med seboj. V sredo smo priredili izlet šolskih otrok k Sv. Luciji, kjer so gledali konjski nastop slavni lipincev. Za otroke je bilo to prav posebno doživetje. V četrtek smo imeli športni dan in so prišli v Strunjan otroci iz vseh okoliških šol. Kmetijska zadruga Strunjan je otrokom podarila 160 kg sladkega grozdja, kar je bila vsekakor plemenita gesta. Pionirji iz Portoroža so obdarili otroke italijanske šole v Strunjanu z obutvijo in obleko, ki so jo sami zbrali. Kot zaključek Tedna so otroci v ponedeljek šli še v Portorož, kjer so gledali film Kekec. To je bilo zanje pravo doživetje.

—ka

Do sedaj je vsa taka sredstva porabila za odplačevanje raznih obveznosti. Občina pa bo prav tako na dobrem, ker je že prej imela v združnem domu svoj sedež in bo tam ostal tudi za naprej. Obveznosti, ki jih je imela Kmetijska zadruga v zvezi z gradnjo, bo sprejela občina. Zadruga bo s tem prevzemom rešena velikega bremena, kar bo nedvomno pozitivno vplivalo na člane, ki so se bali, da bi nanje padlo breme odplačevanja obveznosti. Čeprav je bilo za gradnjo združnega doma porabljenih 8 milijonov 88.000 dinarjev, stavba še vedno ni dograjena. Kmečki zadrugi Divača, oziroma Lokev bosta še naprej imeli v združnem domu svoje prostore in sicer: trgovino, dve skladišči, tri pisarne in štiri kleti, ki so pod naštetimi prostori v pritličju. Za te prostore ne bo zadruga plačevala nobene najemnine, pač pa jih bo morala sama vzdrževati.

Člani upravnega odbora so se pogovorili še o prodaji odvisnih strojev, kosilnice, slamoreznice z motorjem in drugih, ki jih zadruga ne bo potrebovala. Poslovodja zadruge pa je predlagal, da bi za dobljeni denar nabavili eno namizno tehtnico in stroj za rezanje salame.

Kraševec.

Zagorje na Pivki

Petinšestdesetletnica ustanovitve prostovoljnega gasilskega društva smo v nedeljo proslavili z odkritjem novega gasilskega stolpa. Gasilci so ob tej priložnosti razvili društveni prapor in odkrili spominsko ploščo padlim gasilcem. Imeli smo lepo kulturno prireditev, kjer je sodelovalo kulturno umetniško društvo iz Pivke.

Ljudstvo je dihalo s polnimi pljuči zrak, ki je bil poln mirtinega vonja in žvepla. Misli vseh pa so krožile okoli ponve v koči, kjer se je že kako uro kuhala divja raca. Danes se je vsakomur zdelo, da je revščina nekaj, kar spada v zelo oddaljeno dobo, v katero se ne bodo nikdar več povrnili. Zdelo se jim je, da so začeli novo blaženo dobo, polno obilja, in ponavljali so prisrčne pridigarjeve stavke, za katere so mu morali plačati pol unče. In ali je res tako poceni poklicati cerkvene pevce in godbo iz Catarroje? Pa smodnik za možnarje? Pa cerkvena oprava?

Vsi so čestitali Kubancu, ki se je petelinil v črni obleki, in Palomu, ki se je tisti dan imel za gospodarja Palmara.

Nelletta se je šopirila med ženskami; nosila je plašček, visoko na vratu zaprt. V rokah je imela rožnovenec iz biserovine in v slonovo kost oblečeno mašno knjigo.

Nihče ni bil pozoren na Canamela, čeprav se je ošabno nosil in kazal svojo urno verizico iz težkega zlata. Kot bi se ves ta ropot ne počenjal prav po zaslugi njegovega denarja! Vso čast so izkazovali le Kubancu, ker je bil lastnik Sequote.

To zadržanje pa je poostrovalo še dejstvo, da za te ljudi tisti, ki ni pripadal ribiški skupnosti, sploh ni bil vreden ozira.

Govorilci so v srcu čutili, kako narašča njegovo sovraštvo do Kubanca. Ves tisti dan se ni mogel ostrišiti slabe volje in Nelletta, ki je uganila vzrok njegove jeze, je med kosilom, ki so ga bili pripravili v gostilničarjevi hiši na čast pevcem in pridigarju, večkrat pobožala. Pa tudi izgovorila je ubogega Paca, opozorila na njegovo bolezen in prosila prisotne, naj ga opravičijo.

Zvečer, ko je poštna ladja odpeljala v mesto povablence iz Valencie, je gostilničar izkoristil trenutek, ko je bil sam z ženo, da je izbruhal vso svojo jezo.

Ne, nikakor ne! Na noben način ne bo več trpel, da bi hodil Tonét v njegovo hišo. Nad dedom se nima kaj pritoževati, ker je priden delavec, ki se zaveda dolžnosti pogodbe. Toda ta mladenič je nekoristnež, ki se poleg vsega še norčuje iz njega. Izkorišča njegov denar, da lahko gosposko živi, samo zato, ker se mu je sreča nasmehnila in je dobil najboljši redolins. Potem, ko mu je porabil toliko denarja, mu zdaj jemlje še to veselje, da bi sprejemal časti in pohvale ljudi iz vasi. Vsi izražajo svojo hvaležnost le Kubancu, kot bi njega, Canamela, sploh ne bilo med živimi, kakor bi te denarce za izkoriščanje redolins Tonét sam potegnili iz lastne denarnice! ... Konec bo s tem in izgnal ga bo, potepuha, pa čeprav bi šel k vragu ves dobiček!

Nelletta se je zbala teh groženj, zato je svetovala možu, naj ohrani mirno kri. Zavedati se mora, da je sam stopil od njega in da ona smatra Palmove, kot bi bili njena družina in da ni mogoče pozabiti na vse, kar so ti ljudje storili zanjo.

Toda gostilničar je, trmast kakor kak otrok, vztrajal pri svojem. Nič ni

svojem. Nič ni imel proti Palomu, toda z vnukom bo prekinil vse zveze, če ne bo ta spremenil načina življenja. Vsakdo na svoje mesto. Nikakor se mu ni hotelo, da bi še nadalje delil dobiček z nesramnim izkoriščevalcem. Njega je denar stal nemalo potu, zato ga ni hotel darovati.

Prerekanje med možem in ženo je prišlo do take stopnje, da se je Nelletta spustila v jok in se ni hotela udeležiti plesa, ki je bil tisti večer na trgu.

Plesišče so razsvetljevale velike bakle, kakršne so rabili pri pogrebih. Dimoni je igral na dudo starodavne valencijske plesne pesmi in palmarske deklacije so plesale z veliko slovesnostjo, držeč se za roke, kot bi bile dame z lasuljami, oblečene po modi ribičev, da zaplešejo pavano ob svitu bakel.

Nato je bil na vrsti bolj razgiban ples, ki so ga spremljali s petjem refrenov. Pari so veselo skakali in dvigali

velik hrup, ko se je katera od plesalk zavrtela kot vrtavka in pokazala previsoko razgaljene noge.

Zaradi mraza se praznovanje prekinili pred polnočjo in družine so se razgubile v svoje koče. Mladenci, za katere so dnevi praznikov pomenili neprestano pijančevanje, so se ponovno prikazali na trgu. Nosili so puške ali karabinke preko ramen in prsi, kot bi bilo potrebno imeti za veseljačenje v Palmaru, kjer so jih vsi poznali, s seboj tudi orožje.

Napravili so spored za podoknice. Po neki stari navadi so morali prebiti to noč s popevanjem podoknic vsemu ženskem spolu, mladini in starim v vasi. Priganjal pa jih je k temu cel meh vina in nekaj steklenic žganja. Nekateri glasbeni diletanti iz Palmara, fantje, ki so imeli mnogo dobre volje, so se punudili, da bodo spremljali dudanje s svojimi instrumenti. Tako so začeli peti, vodila pa jih je bakla, ki je rezala temino ledene noči.

Vsi mladi Palmarčani so, s puškami na rami, korakali v strnjehih vrstah za dudušem in ostalimi muzikanti. Sangerona je kot zadnja straža zaključeval ta sprevod, noseč na hrbtu meh z vinom. Od časa do časa se je ustavil, ker je čutil ukazujočo potrebo, oda si zmocni suho grlo.

Eden izmed pevcev je začel coplo s tem, da je intoniral prva dva stavka ob enakomernem ritmu bobna, drugi pevec je odgovarjal in s tem zaključil kvarteto. Po navadi sta bila zadnja dva verza najbolj izzivalna. Godba je nato ponovila refren med truščem in pokanjem karabink.

Kdo v Palmaru je mogel spati tisto noč? ...

V toplem ležišču so žene v mislih sledile skupini. Zdrznile so se ob vsakem strelu in iz namigavanj, ki so jih verzi le slabó prikriivali, neposredno spoznavale kraj, kjer so se ustavili. Meh ni počival celo noč. Kozarci so romali iz roke v roko in glasovi sopos tavili vedno bolj hripavi, oči pa so se začele močno svetlikati. In mraz? Mraza ni čutil nihče!

Dva sta se zaradi malenkosti stepla in že sta hotela prijeti za orožje. Vino ju je gnalo v tepež. Toda ostali so ju pravočasno razorožili in poslali spat.

Ostali so nadaljevali pot, kajti taki slučajni niso nič nenačnega, saj so se ponavljali iz leta v leto.

ŠAHOVSKA SIMULTANKA V PIRANU

Šahovska sekcija DPD »Svoboda« v Piranu je pričela delo v letošnji sezoni z uspešno prireditvijo šahovske simultanke. Tako je v tork zvečer pomeril svoje moči na 24 deskah tretjekategornik dr. Mirko Lokovšek, predsednik okrajnega sodišča v Piranu. Pred seboj je imel trd oreh, saj so se prijavili k igri najmočnejši piranski šahisti. Temu primeren je bil tudi izid. Kandidat za drugo kategorijo dr. Lokovšek je na tej simultanki dobil osem partij, tri je remiziral in 13 izgubil. Kljub temu je bil poštvovalni šahist po končani prireditvi, ki se je zaradi trdovratnosti njegovih nasprotnikov zavlekla do polnoči, zadovoljen s svojim uspehom. Iz razgovora z njim smo razbrali, da mu gre predvsem za uspešno delovanje piranske šahovske sekcije in da postavlja svoj osebni uspeh na drugo mesto.

Razveseljivo dejstvo za razvoj šahovske sekcije v Piranu je, da združuje številne mlade člane, ki mnogo obetajo. Žal pa so to večinoma dijaki pomorske srednje šole, torej gosarji, medtem ko ni bilo videti na prireditvi mlajših domačinov.

Tehnično je bila simultanka dobro pripravljena, za kar gre hvala vodstvu sekcije, ki žal ne razpolaga z več šahovskimi deskami. Kandidatov za prvo simultanko je bilo namreč več. Prisostvovalo je tudi več ljubiteljev šaha, ki se igre sicer niso udeležili, pač pa so jo pozorno spremljali.

LOM

LJUBLJANSKO — PRIMORSKA NOGOMETNA LIGA

Prva točka za Koper

Za nedeljsko kolo ljubljansko primorske nogometne lige so značilna presenečenja. Dogodila se je na vrhu kakor tudi na dnu tabele. Vodeči moštvi Grafičar in Krim sta na svojih igriščih osvojili le eno točko, in sicer Grafičar v srečanju s Kranjskim Triglavom. Krim pa je moral oddati ves izkupiček Iliriji.

Na repu tabele je najbolj presenečil Koper, ki je zaslužno odnesel Izoli točko. V letošnji nogometni sezoni smo bili navajeni, da je Koper zapuščal igrišča z visokimi porazi, zato si tudi v srečanju z Izolo nismo obetali kaj boljšega. Toda Koprčani so tokrat z izredno poštvovalnostjo nadoknadili pomanjkljivo tehnično znanje in počasnost v akcijah.

Tekmo v Kopru je zelo motil močan veter, ki pa je bil spremenljive smeri in je oba polčasa pomagal Izoli. Gostje so bili razen zadnjih deset minut v rahli terenski premoči, vendar so imeli zaradi slabega napada le malo zrelih priložnosti za dosego golov. Izola je dosegla vodilni gol v prvem polčasu po krivdi ožje obrambe, zlasti pa vratarja. Domačini so izenačili v zadnjih minutah z lepo akcijo vsega napada. Vendar je tudi temu голу kumoval vratar, ki je izpustil ne preveč močno streljano žogo.

Če govorimo, da so Koprčani zadovoljni glede borbenosti, pa še vedno ne moremo trditi, da so pokazali kakršen koli napredek glede sistema igre. Verjetno so temu vzrok neprestane zamenjave med ožjo obrambo in krilsko vrsto. Ali ne bi bilo bolj pametno poskrbeti za solidna branilca, kakor pa da zaradi grobih napas ožje obrambe izgublja moralo vse moštvo?

Postojnčani so v nedeljo doživeli hud poraz v Sežani. Najboljši igralec domačega moštva je bil Čok, pri gostih pa se je odlikoval levi branilec. Postojnčani so razočarali, zlasti še, ker so teden dni prej z Grafičarjem pokazali dobro igro.

Rezultati petega kola so naslednji: Tabor-Postojna 5:0, Koper-Izola 1:1, Mladost-Slovan 1:0, Grafičar-Triglav 2:2 in Krim-Ilirija 0:1.

Prvenstvena tabela pa je naslednja:

Grafičar	5	4	1	0	14:9	9
Krim	5	3	1	1	15:5	7
Mladost	5	3	1	1	10:5	7
Triglav	5	2	2	1	20:8	6
Slovan	5	3	0	2	9:5	6
Ilirija	5	3	0	2	11:9	6
Izola	5	1	2	2	11:11	4
Tabor	5	1	0	4	12:14	2
Postojna	5	1	0	4	6:15	2
Koper	5	0	1	4	5:31	1

Nova Gorica na novi poti?

Po prvih štirih kolidh konskega nogometnega prvenstva je marsikdo napravil križ čez Novo Gorico, ki je vse štiri tekme izgubila z visokimi rezultati. Zato tudi njeni prijatelji ob nedeljskem srečanju z Rijeko niso bili preveč optimistično razpoloženi. Toda Novogoričani so prijetno presenetili vse ljubitelje nogometa na Primorskem in prepričljivo premagali nevarnega nasprotnika s 4:2 (2:0). Nova Gorica je vodila celo s 4:0 in je prejela dva gola le na ra-

Odbojka

Koprski Partizan je začel z rednimi treningi ženske odbojbarske ekipe. Trenje vodi državna reprezentantka Slavica Pregljeva iz Maribora. Interesentke naj se zglase ob četrtkih zvečer v telovadnici koprškega Partizana, kjer bodo dobile podrobnejša navodila.

Uspeh Primorja v Idriji

V tretjem kolu primorske nogometne podzveze moramo predvsem omeniti uspeh Primorja iz Ajdovščine, ki je v Idriji zaslužno osvojilo točko. Rezultat 0:0 odgovarja poteku igre. Obe moštvi sta zamudili vrsto lepih priložnosti pred golom, zlasti gostje, ki so v prvem polčasu z bližine treh metrov zaman poskušali zadeti mrežo. V predtekmi so mladinci Rudarja premagali Primorje s 3:1.

V koprskem okraju pa sta bila na sporedu kar dva domača derbija. V Piranu je domače moštvo odpravilo dekanski Jadran s 5:2, v Kopru pa je Koper B premagal Olimpijo iz Bertokov z 2:0.

Radio Koper

NEDELJA, 16. X.: 8.15 Nedeljski mozaik slovenskih narodnih pesmi; 8.40 Za naše kmetovalce; 9.00 Ritmični panoptikum; 9.30 Mladinski tednik; 13.45 Glasba po željah; 15.00 Naši kraji in ljudje: Komuna Semeter; 15.40 Nedeljski promenade koncert; 16.40 Pred kongresom prosvetnih društev Slovenije; 21.00 Popularen simfonični koncert: F. Brahms. Sedem madžarskih plesov, F. Mendelsohn: Koncert za violino in orkester v E molu op. 64, M. Ravel: La valse, koreografska poema; 23.40 Glasba za lahko noč.

PONEDELJEK, 17. X.: 14.00 Od melodije do melodije; 14.45 Poje pevski zbor »Bojan« iz Doremburga p. v. Ceneča Matičiča; 20.00 V tričetrtinskem taktu z Johanom Straussom; 20.40 Siptarske narodne pesmi in kola — izvaja solist in dočih sedem dni na našem radiu; 21.10 Na saksofonu igra Srečko Draansambel radio Prištine; 21.00 Božil; 21.30 Morja široka cesta; 21.45 Revijska glasba; 22.15 Plešite z nami; 23.40 Glasba za lahko noč.

TOREK, 18. X.: 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Kulturno življenje na Primorskem; 20.00 Priljubljene zabavne melodije; 20.30 I. Massenet: »Mamon« opera v štirih dejanjih in 6 slikah; 23.40 Glasba za lahko noč.

SREDA, 19. X.: 14.00 Od melodije do melodije — vmes ob 14.10 Glasbena kronika; 14.45 »Se rožice rumene« in druge; 20.00 Operetne in revijske melodije; 20.40 Priljubljene pevci pojó dalmatinske pesmi; 21.00 Kulturni pregled; 21.10 Mali koncert popularne orkestralne glasbe; 21.30 Iz domače in tuje književnosti: Tone Čufar — proletarski pisatelj; 22.00 Socialni motivi v slovenski zborovski ustvarjalnosti; K. Pahor: »Očenaš hlapca Jerneja«, U. Vrabec: »Punt« — 22.15 Plesna glasba; 23.40 Glasba za lahko noč.

CETREK, 20. X.: 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Kulturno pismo; 14.50 Narodne pesmi; 20.00 Skladbe Ketelbeya; 21.30 Neurje nad obzorjem: Elektronska in konkretna glasba (oddaja s komentarjem); 22.15 Ciganski napevi; 23.40 Glasba za lahko noč.

PETEK, 21. X.: 11.00 Solska ura: Pozdravljeni v novem šolskem letu; 11.30 Otroške pesmi; 11.50 Jakob Gotovac: Simfonijsko kolo; 13.45 Glasba po željah; 14.45 Poje ženski mladinski oktet iz Tolmina p. v. Vere Clemente; 20.00 Glasbeni utrinki z orkestrom Mantovani; 20.40 Narodne pesmi iz Bosne; 21.00 30 minut z melodijo poznanih filmov; 21.30 Mali skladateljski portreti: Franz Liszt — virtuozi, skladatelj in človek (s komentarjem); 23.40 Glasba za lahko noč.

SOBOTA, 22. X.: 14.00 Ali veš, kaj je to? Pisan spored glasbenih ugank; 14.40 Kongres prosvetnih društev Slovenije; 14.50 Igrajo veseli kosci; 20.00 Glasbeni biseri; 20.40 Pesmi in kola narodov Jugoslavije; Glasba starega Dunaja v priredbi Oskarja Straussa;

TRGOVSKO PODJETJE

„AVTO - JADRAN“ Koper

Ima na zalogi priznana dvokolesa znamke »ROG« ter veliko izbiro nadomestnih delov za dvokolesa in avtomobile.

PODJETJE

„Mleko“ - Izola

vam nudi najboljše mlečne izdelke. Gospodinje, kupujte vedno le v naših poslovalnicah, kjer vam bodo vedno postregli s kvalitetnimi izdelki po zmernih cenah

UPRAVA PIRANSKIH SOLIN

v Portorožu

se priporoča tudi v bodoče vsem svojim cenjenim odjemalcem

TOVARNA MILA PIRAN

proizvaja vse vrste pralnih mil, toaletna, mila, pralne praške, loščila za parkete in obutev ter kristalno sodo

TOVARNA FURNIRJA IN VEZANIH PLOSC

„JAVOR“ PIVKA

razpisuje sledeča delovna mesta:

- za gradbenega referenta, po možnosti s prakso,
  - za komercialista s popolno srednjo šolo,
  - za korespondenta z znanjem nemščine in angleščine in za mesto blagajnika.
- Plača po dogovoru, nastop službe takoj!

Hkrati obveščamo, da kupujemo po najvišjih dnevnih cenah hlodovino vseh vrst za žago, luščenje in furnir, kratice za izdelovanje panel-plošč in kazein

Pomorska srednja šola v Piranu Natečaj

za sprejem 30 učencev v Ribiško šolo v Piranu v šol. letu 1955-56.

Podjetje »Ribac« v Izoli in podjetje »Ribič« v Piranu bosta sprejela 30 učencev in jih šolala v Ribiški šoli v Piranu.

Ribiška šola ima ribiški odsek in odsek za motoriste. Solanje traja dve leti. Po končanem solanju, enoletni praksi in po uspešno opravljenem izpitu postanejo absolventi ribiči oziroma motoristi na ribiških ladjah.

Pogoji za sprejem so:

1. da je učenec zdrav in ne mlajši od 15 let,
2. da je dovršil najmanj 6 razredov osemletke ali 2 razreda gimnazije,
3. da zna plavati.

Prošnje za sprejem je treba dostaviti Pomorski srednji šoli v Piranu najkasneje do 25. oktobra 1955.

Prošnji je treba priložiti:

1. zadnje šolsko spričevalo,
2. rojstni list,
3. potrdilo o imovinskem stanju,
4. izjavo da zna plavati.

Zdravniški pregled bo 2. novembra 1955 ob 8. uri na Pomorski srednji šoli v Piranu.

Sola ima svoj internat. Učencem je zagotovljeno brezplačno vzdrževanje v internatu in letno ena delovna obleka.

Sprejeti učenci oziroma njihovi starši morajo podpisati obvezo, da bodo učenci po končanem solanju delali pri podjetju »Ribac« v Izoli ali pri podjetju »Ribič« v Piranu najmanj 3 leta.

Lovec z rumenimi zvezdami

(Nadaljevanje s 7. strani)

»Križ božji! Kaj pa je spet to? Zdaj bomo imeli še to pošast pod nogami?«

Ali Artemis plane k dedu in ga jokajoč lepo prosi:

»Dedek... Dobri moj dedek. Ne reci ne. Dovolj, da ga obdržimo.«

Dedek kar molči, pogreznjen v svoje skrbi. Vendar opazi obupni naglas v deklitini prošnji.

»Privežite gal« reče enemu svojih ljudi. »Dajte mu mleka.«

Artemis mu poljubi roke. Potlej se približa zivalci. Strahoma položi prste na črno dlako; tam počakajo, obstanejo.

»Ko bodo prišli tod mimo medvedarji, jim ga bomo dali,« je kasneje zaupal ded babici.

Spev rodni zemlji

(Nadaljevanje s 5. strani)

se k njej in nanjo, ne kot bi se nekoč tam rodil in preživel leta svoje mladosti, marveč ko da še vedno rase iz nje, rase in se je opleta kakor bršljan. Kajti zaveda se, da je njegova rodna zemlja močna bolj od vsakega drevesa in da skladi domačih gora Kimidenij stoje negilno in težko in kljubujejo slehernemu viharju. Tu, prav ob vznožju Kimidenij je tekla zibelka njemu in njegovemu rodu, in izganca se počuti povsod drugod.

Roman je avtobiografski. Pisatelj ga je razdelil v tri dele, ki odgovarjajo svetu prebujajočega se otroka. V prvem (Odkrivanje sveta) prevladuje svet pravljic, babičinih in dedkovih spominov. Tu ima močan delež grška folklor, katere se je pisatelj poslužil v obilni meri. — V drugem (Simfonija ob zori) pa že nastopa avtor kot junak zgodbe. V sebi je začutil kri svojih prednikov, ki ga sili, da odkriva tajne življenja in njegov smisel. — Tragika avtorjevega življenja in njegovih sorjakov se odvíja v tretjem delu (Ljudje). Moč pripovedi pričara, da zaživi pred nami procesija beguncev, ki bi ji v daljni analogiji lahko postavil zraven nekatere Cankarjeve vizije.

Nekateri dogodki, kakor strel v Sarajevu in bojazen pred bližajočo se vojno, prekinjajo liričnost, ki se preliva skozi strani tega dela, ki duhovno med seboj zedinja naravo in ljudi Eolide, tiste bajne dežele, kamor se ne bodo nikdar več vanili. Res je — kot je na knjižnem ovitku napisano — da ne diha iz knjige glas narodnostnega obračunavanja, vendar nas močno, naravnost elementarno domotožje skuša prepričati o tem, kot sem napisal zgoraj, da izgnanci še vedno čutijo, kakó jim Eolida vsaj duhovno pripada.

Za pisateljevo ljubezen do domovine, ki jo izpoveduje skozi celo delo, nedvomno ni brez pomena, da je roman nastal leta 1943., med drugo svetovno vojno, ko je bila tudi Grčija plen nemškega okupatorja, ter da ga je posvetil svojemu prijatelju pesniku Michaelu Akkylasu, podpolkovniku grškega letalstva, ki so ga ustrelili Nemci.

Prevajalec romana ni prevajal iz novogrškega originala, marveč po francoskem prevodu le tega, zato bi bilo težko o tem kaj reči. Prevod se gladko bere, tudi jezik je sočen in svež. Deset verzov iz Ajshilovih »Prosilka« je v tekstu prevedel Justin Stanovnik. Oprema je čedna. *Marijan Breclj*

»Tam-tam« telegraf pragozda

»Bum-tap-bu-u-u-um! Ta starodavni klic afriškega »tam-tama« (vrste bobna) je kljub stoletju ostal nespremenjen. Človek lahko sčasoma pozabi vse druge zvoke pragozda, toda tega mučno enoličnega joka ne bo mogel nikdar zbrisati iz spomina.

V Afriki ni pomembnejše smrti ali pomembnejšega rojstva, ni svečanosti, lova ali vojne, da je ne bi »tam-tam« prenašal od vasi do vasi. Tudi v najbolj pozabljeno vas sredi pragozda ne bo prišel potnik iznenada — »tam-tam« bo njegov prihod vedno najavil.

Dandanes, ko imamo že vsemogoče obveščevalne aparate, od radia do telefona, bo »tam-tam« le na malokoga naredil kak poseben vtis. Toda ne pozabimo, da je ta »aparata« star vsaj že tisočletje! Skoraj neverjetno se zdi, s kakšno hitrostjo in kako velikanske daljave premagajo na ta način oddane vesti. Ko je umrla angleška kraljica Viktorija, so zvedeli domačini za njeno smrt tudi v najbolj neprehodnem pragozdu »več kot teden prej, kakor je pa dobila angleška administracija uradno sporočilo v upravnih središčih po Afriki. Ali pa leta 1885, ko je bil zavzet Kartum in je padel general Gordon, so zvedeli domačini za vse podrobnosti bitke še istega dne v sto in sto kilometrov oddaljenem Sierra-Leone.

Kako, na kakšen način? V Afriki

Mali oglasi

RAZSTAVA SLIK slovenskega impresionista MATIJE JAMA je odprta do vključno petek 14. oktobra 1955 v mali dvorani gledališča v Kopru, dnevno od 10 do 12. in od 15. do 18. ure.

ZAMENJAM veliko enosobno stanovanje z vsemi pritlikinami v strogem centru Ljubljane za dvo-sobno v Kopru. — Ponudbe pod »Zamenjava« na upravo Slov. Jadrana.

UGODNO PRODAM plinski emajliran štedilnik »Aequator« s petimi kuhalnimi ploščami in pečico. Naslov: Primc, Ljubljana, Igriška 2/I.

MLAJSA SOBARICA, govori dobro nemško in angleško, išče primer-no zaposlitev. Ponudbe poslati pod »Spretna« na upravo Sloven-skega Jadrana.

NA CESTI iz Kopra v Skocijan je bila izgubljena kapica ženskega dežnega plašča. Najditelja prosim, da jo proti nagradi vrne na upra-vo lista.

PRIMORSKA ZALOŽBA

„LIPA“

Najnovejše: Mara Hus: PO OD-GONU. Crtice, izrezane iz resničnega življenja predvojnega Makedonije in iz lastnih doživetij kraške pisateljice — dobro in prijetno čtivo za vsakogar. Lepo opremljena knjiga (broš.) samo 120.— din.

Med letošnjimi knjigami: Josip Jurčič: SOSEDOV SIN (broš.) 90.— din.

Bogomir Magajna: ZGODBE O LEPIH ZENAH (vez.) 310.— (broš.) 190.— din

Ivan Vouk: NA MEJNIKU DVEH SVETOV (vez.) 190.—

Karel Grabeljšek: ZIVE BRAZ-GOTINE (vez.) 240.—

Vse naše knjige lahko naročite pri Primorski založbi LIPA v Kopru, ali jih zahtevate v do-maćih knjigarnah

govorijo nad 600 jezikov, vendar na tem kontinentu ni kraja, ki bi bil tako v stran, da bi ne razume-li in znali uporabljati jezika »tam-tama«. Kako so premagali to jezikovno oviro in se zedinili v znakih, je vprašanje, nad katerim strmiijo vsi. Trgovci, raziskovalci, misijonarji in vsi drugi »pripadniki civilizacije«, ki pridejo z domačini česteje v stik, so si v svojih izjavah eno-dušni: je neki posebni »tam-tam«, ki ga poznajo le najbolj izurjeni bobnarji vsakega plemena. Res, v večini primerov prenašajo vesti v domačem narečju in te ne prestopi-jo meja plemenskega teritorija. Če je pa novica posebne važnosti, začnejo preko kontinenta vibrirati »tam-tami« v posebnem jeziku, ki bi mu lahko rekli afriški esperanto.

Najpopolnejši »tam-tami« so napravljene iz ogromnih izdobljenih debel. Takšna »glasbila« so lahko dolga več kot tri metre in imajo premer do 1,50 m. Sliši se najmanj 30 km daleč.

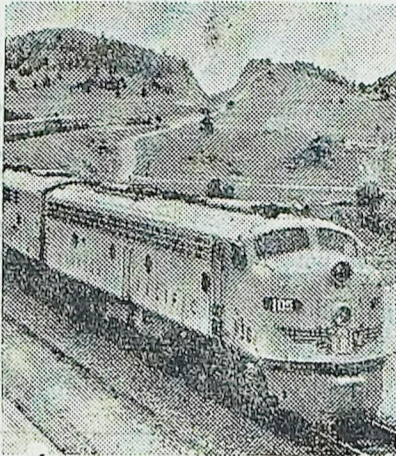
Glavno vlogo igra tu bobnarjev talent. Naučiti se »tam-tama« je veliko težje, kakor pa igranja na katerem koli instrumentu civilizirane-ga sveta. Bobnar mora poznati vse izraze, ki v tem čudnem jeziku označujejo bitja in stvari. Votli in ostrí zvoki ter ritem, ki evropske-mu ušesu ne pomeni ničesar — to so besede, katere razumejo le ple-menski bobnarji. Vse, kar vemo o tem jeziku je to: »tam-tam« prenaša cele besede in ne črk, kakor Morsov telegraf.

Včasih so bobnarje, ki so se pri oddajah slučajno zmotili, okrutno kaznovali. V nekaterih plemenih jim še danes zaradi majhne nepre-

vidnosti odsečejo obe roki! Nasprotno pa uživa dober bobnar velik ugled, kajti nadomestiti ga ni ravno lahko.

»Bum-tam-bum! Dum... dum-t-rat...«

Bobnar igra simfonijo na nevidni pajčevini, katere nitke sežejo do vseh še tako skritih predelov Afrike. Je mir, je vojna? Je kdo umrl? Poslušamo; toda vsa naša ci-vilizacija nam ne more pomagati, da bi to, kar slišimo, lahko na kakšen način raztolmačili. Afriški »tam-tam« ostaja za nas še skrivnost.

Modernizacija železniškega prometa zavzema vedno večji obseg. Nedavno so v Ameriki izdelali novi aerodinamični ekspresni vlak, ki vozi med Los Angelesom in Chicagom. Vlak je opremljen z dieselo-vimi motorji in vozi s povprečno brzinó nad 100 km na uro

Sončna očala z ogledalci

V Ameriki izdelujejo sončna očala, ki imajo na zunanem robu dvo-je majhnih zrcal, s pomočjo katerih lahko človek opazuje, kaj se dogaja za njim, podobno kakor šofer v avtomobilu. Na prvi pogled se zdi to »american stupidity«, toda, če vam povemo, da so v prvi vrsti namenjene kolesarjem, lov-cem, ribičem in detektivom (najbrž jih kupujejo tudi gangsterji), bo-ste do te iznajdbe gotovo bolj pri-zanesljivi.

Barba Vane pravi...

Ondan me je obiskal neki prijatelj iz Postojne. Navdušeno mi je pravil, kakšen blagoslov je nova av-tobusna linija, ki jo je Slavnik upe-ljal na progi Postojna—Koper in po-vezuje tudi Pivko in Vremsko dolino. Pravil mi je, kako so vsi ljudje zadovoljni z njo. Da bi pa bilo nji-hovo veselje malo manjše, pa so po-skrbeli drugi med potjo. Tako se je avtobus ustavil pred sedmo uro tu-di v Vremskem Britofu ali tam nekje — prijatelj se namreč ne zastopi preveč na naše kraje. Potniki so bili še tešči in bi si radi malo »dušo privezali«. Šofer je namreč vozilo ustavil točno pred hišo, »kjer bog roko ven molli«. In ker so potniki pričakovali, da bodo tamkaj lahko izpraznili polne mehurje in napolnili želodec, so se še vedno veselili na-gnetli v vežo »gostoljubne« hiše. Vrata v točilnico so bila še vedno zaprta. Po stopnicah je z vrha pri-šel možak, ki je prezgodnjim obi-skovalcem zagodnjajal, da se gostilna odpre od sedmih, in izginil za vrati najmanjše sobice v hiši, tako da je potnike prikrajšal še za prvo olaj-sanje, ki so si ga hoteli tamkaj pri-voščiti. Lahko si mislite, kako so bi-li zadovoljni z »gostoljubnim« spre-jemom in postrežbo.

Menda je za ta dogodek zvedelo prej avtobusno podjetje Slavnik (menda so povedali šoferji in spre-vozniki), kot jaz in je zato spreme-nilo vozni red na tej progi tako, da potniki zdaj lahko že v Postojni pred

Kolumb je odkril odkrito Ameriko

V nekem muzeju blizu Osla hra-nijo vikinške ladje, ki so vsaj že ti-soč let ležale v zemlji. Ti čolni so le nekaj večji od današnjih ribiških ladij in ljudje še danes občudujejo njihovo naravnost mojstrsko gradnjo in izdelanost. S takimi ladjami, ki so imele le štirioglato jadro in šest parov vesel, so Vikingi 500 let pred Kolumbom prepluli Atlantski ocean in kot prvi belci stopili na tla Se-verne Amerike. Bili so odlični mor-narji, hrabri bojevniki, veliki junaki in neustrašeni gusarji. V zgodnjem srednjem veku so ograjžali vso sever-no evropsko obalo. Vdrlí so na Bri-tansko otočje in dali angleški rasi visokorasle moške in plavalase žen-ske. V severni Franciji so ustanovili kolonijo, ki je dobila po njih ime: Normandija (Nordmann — človek s severa). Leta 874. so prišli na Island in leta 930. osnovali republiko s par-lamentom, ki ga imajo še danes za najstarejšega.

Njihova junaštva in potovanja so se ohranila v »Sagah« in po njih strokovnjaki skušajo rekonstruirati njihova potovanja. Ena izmed sag pripoveduje o Rdečem Eriku, ki je odkril Grönland (dal mu je tudi ime) in se na njem naselili. Njegov sin Leif je moral nekoč po oprav-kih na Norveško, nazaj grede ga je pa ujelo strašno neurje, ki ga je vrglo daleč na zapad in tako je ne-kega dne ugledal brezkraino obalo, ki je bila ravna in na gosto obrasla z gozdovi. Ko se je Leif vrnil do-mov na Grönland, se je ta novica hitro razvedela. Za to je zvedel tudi trgovec in gusar Karlsefni. Spomladi leta 1004 je s težko natovor-jeno ladjo in s skupino neustrašenih mornarjev odplul proti zapadu. Bilo je 16 moških in žensk — to so bili prvi izseljenci v Ameriki! Prišli so na severno obalo Labradorja, odkri-li zaliv, v katerega se steka velika reka in ptičji otok. Strokovnjaki me-nijo, da bo to verjetno otok Bona-

Črnilo, ki se sveti

Pred kratkim smo pisali o kra-vatah, katerih vzorci fosforescira-jo danes si pa oglejmo še nekaj podobnega — črnilo, ki se v temi sveti. Iznajdba ni ravno posebno nova, vendar je prišla na trg šele pred kratkim. Nalivno pero je na-polnjeno s črnilom, s katerim ima smisel pisati samo v temi. Izumi-telju bodo hvaležni predvsem ljud-je, ki morajo delati v zatemnjenih prostorih — rentgenologi, znan-stveniki ter gledališki in filmski kritiki.

ventura pred Quebecom, kjer živi še dandanes množica najraznovrstnejših ptičev. Tu so Vikingi prezimili in spomladi krenili dalje proti jugu. Saga opisuje srečanje z množico čol-nov, v katerih so sedeli divjaki »tem-norjaví ljudje grde zunanosti; lase imajo strašne. Imajo velike oči in ši-roke ličnate kosti.« Tudi divjaki so začudeno gledali korenjaške in plavo-lase Nordijce! Nekaj časa so se mol-če opazovali in odpluli vsak na svo-jo stran. Kasneje so začeli trgovati, na koncu je prišlo do preprirov in se-veda do boja. Čez tri leta so se vrnili na Grönland, od tod pa na Island. S tem se zgodba konča. To-da Vikingi so še celih 300 let pluli v Novi svet in tam vkrcali les. Sča-soma so novice o njih nehale prihajati. Kolonija je po vsej verjetnosti izumrla. Šele 100 let kasneje je pri-šel v Ameriko Kolumb in jo — uradno odkril.

O ljudožrelih

Pravijo, da je na svetu blizu 34 tisoč poklicev, toda ta številka se vam nemara ne bo zdela pretirana, če vam zaupamo, da se dr. B. Brandt že vse življenje ukvarja z ljudožrci in njihovimi navadami. Pravzaprav je on strokovnjak le za pojave ljudožrstva na Novi Gvi-neji. V Cambridgeju je imel o njih predavanje. Poslušajte, kaj je d-kril: »Ljudožrstvo je najekonomič-nejši in najbolj higienični način odstranjevanja mrtvecev!«. To se sliši tako, kot da bi pomiloval lju-di, ki so do svojih pokojnikov tako obzimi in tolikanj sentimentalni, da jim kupujejo krste, namesto, da bi jih enostavno razčetrtili in vrgli v lonec. »Divjaki v tem delu sveta,« nadaljuje dr. Brandt »jedo svoje mrtvece zato, ker njihovi pre-hrani primanjkuje proteina. Svinj-sko meso je tam velika redkost in še kadar zakoljejo kakšnega pra-šiča, ga sežgejo na obrednem žrtve-niku. Čuden in nič kaj vzpodbu-den zaključek! Soljudje so jim to-rej le neke vrste vitaminska hra-na...«

Vas na prodaj

V departmanu Cote d'Or, v Fran-ciji, prodajajo vas Savrange. Razen cerkve in pralnice, ki sta last občine, pod katero vas spada, je vse na-selje, 5 farm in 180 hektarjev napro-daj. V zadnjih letih je vas postopoma izumirala. Mlajši ljude so šli s trebuhom za kruhom v mesta in v tovarne, stari so pa pomrli in vas je danes popolnoma prazna.

TRGOVSKO PODJETJE

„JESTVINA“

KOPER

nudi v vseh svojih poslovalnicah prvovrstno blago po zmernih cenah. Prepričajte se!